

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΤΡΙΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΒΕΡΒΕΛΕ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

(προσφυγή αριθ. 34012/20)

ΑΠΟΦΑΣΗ

Άρθρο 13 (+ άρθρο 6 § 1)

• Έλλειψη αποτελεσματικής προσφυγής όσον αφορά την υπερβολική διάρκεια των πολιτικών δικών
• Το υφιστάμενο αποζημιωτικό ένδικο μέσο δεν παρείχε κατάλληλη αποκατάσταση και δεν ήταν αποτελεσματικό • Ο κατακερματισμός των διαδικασιών ήταν αντίθετος με τη νομολογία του Δικαστηρίου και δεν επέτρεπε την εξέταση της συνολικής διάρκειας των δικαστικών διαδικασιών και την εκτίμηση της σοβαρότητάς της • Η ερμηνεία των κριτηρίων αξιολόγησης της διάρκειας των διαδικασιών από τα εθνικά δικαστήρια δεν αντιστοιχούσε στη νομολογία του Δικαστηρίου • Οι επιδικασθείσες αποζημιώσεις δεν αποτελούσαν επαρκή αποκατάσταση, ιδίως λαμβάνοντας υπόψη τα έξοδα για την άσκηση των αιτήσεων • Αδυναμία απόδειξης ότι η προσφεύγουσα δεν θα παρεμποδιζόταν αδικαιολόγητα στην άσκηση αίτησης για δίκαιη ικανοποίηση

Άρθρο 6 § 1 (αστικές υποθέσεις)

• Εύλογη διάρκεια • Υπερβολική διάρκεια των πολιτικών δικών σε σχέση με την αίτηση αποζημίωσης της προσφεύγουσας σχετικά με εργατική διαφορά • Το αντικείμενο της διαφοράς δεν ήταν ιδιαίτερα περίπλοκο • Η προσφεύγουσα επέδειξε την «δέουσα επιμέλεια» που απαιτείται στις πολιτικές δίκες • Οι μακρές περίοδοι αδράνειας και καθυστέρησης εκ μέρους των δικαστικών αρχών έδειξαν ότι οι διαδικασίες δεν προχωρούσαν με την απαιτούμενη ταχύτητα • Οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν τα πολιτικά δικαστήρια δεν μπορούσαν να θεωρηθούν προσωρινές και τίποτα δεν υποδείκνυε ότι η κατάσταση ήταν εξαιρετική

Συντάχθηκε από τη Γραμματεία. Δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

26 Αυγούστου 2025

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη υπό τις συνθήκες που προβλέπονται στο Άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Ενδέχεται να υπόκειται σε συντακτική αναθεώρηση.

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.Ε.Ξ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΙΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

T. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

Κωδικός επαλήθευσης: In_Q40GZZchDixBpDt1NuQ

Verification code/ QR code:

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΕΠΙΣΗΜΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

CERTIFIED OFFICIAL TRANSLATION

- 2 -

Στην υπόθεση Βερβελέ κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Τρίτο Τμήμα), που συνεδρίασε ως Τμήμα αποτελούμενο από τους:

Peeter Roosma, *Πρόεδρος,*

Ιωάννης Κτιστάκης,

Latif Hüseyinov,

Darian Pavli,

Diana Kovatcheva,

Canòlic Mingorance Cairat,

Vasilka Sancin, *δικαστές,*

και Milan Blasko, *Γραμματέας Τμήματος,*

Έχοντας υπόψη:

την προσφυγή (αριθ. 34012/20) κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας που κατέθεσε ενώπιον του Δικαστηρίου δυνάμει του Άρθρου 34 της Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών («η Σύμβαση») η Ελληνίδα πολίτης κα Νικολέττα Βερβελέ («η προσφεύγουσα»), την 3η Αυγούστου 2020,

την απόφαση να κοινοποιηθούν στην Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») οι αιτιάσεις βάσει των Άρθρων 6 § 1 της Σύμβασης σχετικά με τη διάρκεια της διαδικασίας και 13 της Σύμβασης και να κηρύξει απαράδεκτη την υπόλοιπη προσφυγή, τις παρατηρήσεις των μερών,

Αφού συσκέφθηκε κεκλεισμένων των θυρών στις 24 Ιουνίου 2025,

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία εκδόθηκε κατά την ημερομηνία αυτή:

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η υπόθεση αφορά τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων σχετικά με την αίτηση αποζημίωσης της προσφεύγουσας και την

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.ΕΞ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΙΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>) Register of MFA Certified Translators, R/N 045

T. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

Επαλήθευση της πιστοποίησης της μετάφρασης με σάρωση του QR code ή εισαγωγή του κωδικού στο/verify the certification of the translation by scanning the QR code or entering the code on <https://dilosi.services.gov.gr/show/q/validate>

αποτελεσματικότητα του ένδικου μέσου με το οποίο μπορεί να ζητηθεί ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας.

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

2. Η προσφεύγουσα γεννήθηκε το 1945 και ζει στην Αθήνα. Εκπροσωπήθηκε από την κ. Α. Πανούση, δικηγόρο Αθηνών.

3. Η Ελληνική Κυβέρνηση εκπροσωπήθηκε από την εκπρόσωπό της, την κ. Σ. Τρεκλή, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

4. Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

5. Στις 22 Ιουνίου 2001 η προσφεύγουσα άσκησε αγωγή κατά του Ιπποκράτειου Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών, στο οποίο είχε αρχίσει να εργάζεται ως καθαρίστρια το 1984. Διεκδίκησε 75.739,72 ευρώ (EUR) ως προσαυξήσεις μισθού και επιδόματα που το νοσοκομείο φέρεται να όφειλε να της καταβάλει από την 1η Ιουνίου 1994 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2000 βάσει σύμβασης εργασίας αορίστου χρόνου.

6. Πριν από την άσκηση της προαναφερόμενης προσφυγής, με την υπ' αριθ. 882/2000 απόφαση έγινε εν μέρει δεκτή άλλη αγωγή που άσκησε η προσφεύγουσα στις 23 Ιουνίου 1994 κατά του ίδιου νοσοκομείου και αφορούσε απαίτηση για προσαυξήσεις και επιδόματα που το νοσοκομείο φέρεται να έπρεπε να της καταβάλει από την 1 Ιανουαρίου 1986 έως τις 31 Μαΐου 1994, και το νοσοκομείο υποχρεώθηκε να καταβάλει στην προσφεύγουσα 15.298 ευρώ. Το νοσοκομείο άσκησε έφεση κατά της υπ' αριθ. 882/2000 απόφασης, η οποία εκδικάστηκε στις 15 Ιανουαρίου 2002. Στις 15 Απριλίου 2002, με την υπ' αριθ. 871/2002 απόφασή του, το Πρωτοδικείο Αθηνών ανέβαλε την υπόθεση, καθώς έκρινε αναγκαίο, προκειμένου να προβεί σε ορθή εκτίμηση και να αποφύγει την έκδοση αντικρουόμενων αποφάσεων, να περιμένει (σύμφωνα με το άρθρο 249 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας) την έκδοση οριστικής απόφασης επί της προηγούμενης αγωγής. Η διαδικασία σχετικά με την προηγούμενη

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.ΕΞ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΙΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

T. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

αυτή αγωγή ολοκληρώθηκε με την απόφαση υπ' αριθ. 826/2011 του Εφετείου Αθηνών, που εκδόθηκε στις 24 Φεβρουαρίου 2011, με την οποία απορρίφθηκε η έφεση του νοσοκομείου και επικυρώθηκε η πρωτόδικη απόφαση.

7. Η προσφεύγουσα υπέβαλε πολλαπλές αιτήσεις –στις 5 Απριλίου 2004, στις 7 Ιουνίου 2007, στις 19 Μαΐου 2009 και στις 23 Αυγούστου 2010– για τον ορισμό ημερομηνίας εκδίκασης της τελευταίας αγωγής της. Η αγωγή εκδικάστηκε τελικά στις 24 Μαΐου 2012. Στις 7 Ιουνίου 2012, με την υπ' αριθ. 1091/2012 απόφασή του, το Πρωτοδικείο Αθηνών ανέβαλε εκ νέου τη διαδικασία, με την αιτιολογία ότι η υπ' αριθ. 871/2002 απόφαση του ίδιου δικαστηρίου και οι παρατηρήσεις του νοσοκομείου που περιέχονταν στην υπόθεση αυτή δεν είχαν συμπεριληφθεί στη δικογραφία.

8. Στις 14 Δεκεμβρίου 2012 η προσφεύγουσα ζήτησε να οριστεί ημερομηνία για την εκδίκαση της αγωγής της. Μια νέα δικάσιμος πραγματοποιήθηκε στις 18 Φεβρουαρίου 2015. Με την απόφαση υπ' αριθ. 942/2015, η οποία εκδόθηκε στις 20 Απριλίου 2015, το Πρωτοδικείο Αθηνών έκανε εν μέρει δεκτή την αγωγή της προσφεύγουσας. Διέταξε το νοσοκομείο να της καταβάλει 21.250,66 ευρώ, συν τους νόμιμους τόκους, για τις προσαυξήσεις και τα επιδόματα των ετών 1999-2000. Διαπίστωσε ότι η αξίωσή της (στο μέτρο που αφορούσε τα έτη 1994-1998) είχε παραγραφεί λόγω της διετούς προθεσμίας παραγραφής, όπως ορίζεται στο άρθρο 48 § 3 του νομοθετικού διατάγματος υπ' αριθ. 496/1974 περί του λογιστικού των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου όσον αφορά τις απαιτήσεις που υποβάλλουν οι υπάλληλοι των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου για καθυστερημένη καταβολή μισθών ή άλλων επιδομάτων.

9. Στις 18 Μαΐου 2015 η προσφεύγουσα άσκησε έφεση κατά της απόφασης υπ' αριθ. 942/2015. Στις 25 Σεπτεμβρίου 2015 την υπέβαλε στο Εφετείο Αθηνών ζητώντας να οριστεί δικάσιμος και η δικάσιμος ορίστηκε για τις 19 Απριλίου 2016. Ωστόσο, κατά την ημερομηνία αυτή η διαδικασία αναβλήθηκε λόγω απεργίας των δικηγόρων και επαναπρογραμματίστηκε για τις 5 Δεκεμβρίου 2017, οπότε και εκδικάστηκε η έφεση.

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.Ε.Ξ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

T. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

Με την απόφαση υπ' αριθ. 5366/2018 που εκδόθηκε την 1 Νοεμβρίου 2018 και καθαρογράφηκε με έξοδα της προσφεύγουσας στις 6 Δεκεμβρίου 2018, το Εφετείο Αθηνών ακύρωσε την πρωτόδικη απόφαση και έκανε εν μέρει δεκτή την αγωγή. Διέταξε το νοσοκομείο να καταβάλει στην προσφεύγουσα 55.757 ευρώ, συν τους νόμιμους τόκους.

10. Στις 28 Νοεμβρίου 2018, η προσφεύγουσα άσκησε αναίρεση ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου· στις 14 Δεκεμβρίου 2018 την υπέβαλε στον Άρειο Πάγο και ζήτησε να οριστεί δικάσιμος. Η υπόθεση εκδικάστηκε στις 21 Μαΐου 2019. Με την απόφαση υπ' αριθ. 246/2020, η οποία εκδόθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2020, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αναίρεση. Στις 10 Μαρτίου 2020, η απόφαση καθαρογράφηκε και στις 9 Απριλίου 2020 η προσφεύγουσα έλαβε επίσημο αντίγραφο της.

ΣΧΕΤΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

I. ΣΧΕΤΙΚΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

A. Προθεσμίες παραγραφής για αιτήσεις που ασκούνται από υπαλλήλους νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου

11. Οι σχετικές διατάξεις του νομοθετικού διατάγματος υπ' αριθ. 496/1974 Περί Λογιστικού των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου έχουν συνοψιστεί στην υπόθεση Γιαβή κατά Ελλάδας (αριθ. 25816/09, § 20, 3 Οκτωβρίου 2013).

B. Αίτηση προτίμησης

12. Το Άρθρο 226 § 5 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας έχει ως εξής:

« ...

5. Κάθε αίτημα προτίμησης που υποβάλλεται από διάδικο για ορισμό ημέρας συζήτησης ... διαφορετικής από εκείνη που, κατά τη νόμιμη σειρά, πρέπει να προσδιοριστεί ή έχει ήδη προσδιοριστεί, υποβάλλεται εγγράφως. Στην αίτηση

πρέπει, με ποινή απαραδέκτου, να περιέχονται οι λόγοι της προτίμησης και ο αρμόδιος δικαστής αποφαινεται σχετικά, με αιτιολογημένη πράξη του.»

Γ. Προθεσμίες σε εργατικές διαφορές

13. Το άρθρο 32 του Νόμου 1454/1985 έχει ως εξής:

Άρθρο 32 του Ν. 1545/1985

«1. Στις εργατικές διαφορές ... ορίζεται υποχρεωτικώς δικάσιμη που να μην απέχει περισσότερο από 15 ημέρες από την κατάθεση του δικογράφου ... η δε απόφαση να δημοσιεύεται μέσα σε ένα μήνα από τη συζήτηση της διαφοράς.

...

3. Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται ανάλογα και στην περίπτωση της έφεσης και της αναίρεσης.»

14. Το Άρθρο 672Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ίσχυε ως εξής κατά τον κρίσιμο χρόνο:

Το άρθρο 672Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (όπως προστέθηκε με το άρθρο 24 § 1 του Νόμου 1941/1991)

«Οι αποφάσεις επί των διαφορών για μισθούς υπερημερίας και για καθυστερούμενους μισθούς εκδίδονται υποχρεωτικώς, στο μεν πρώτο βαθμό εντός δεκαπέντε ημερών, στο δε δεύτερο βαθμό εντός μηνός, από την ημέρα της συζητήσεως της αγωγής.»

Το άρθρο 672Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 15 του Νόμου 4055/2012, έναρξη ισχύος – 2 Απριλίου 2012)

«1. Η συζήτηση των αγωγών και των τακτικών ενδίκων μέσων επί των διαφορών για ... μισθούς υπερημερίας και για καθυστερούμενους μισθούς προσδιορίζεται υποχρεωτικά μέσα σε εξήντα (60) ημέρες από την κατάθεσή τους.

Αν αναβληθεί η συζήτηση αυτή προσδιορίζεται υποχρεωτικά μέσα σε εξήντα (60) ημέρες ...

...»

15. Το άρθρο 621 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας στο σχετικό του κομμάτι έχει ως εξής:

Το άρθρο 621 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (όπως προστέθηκε με το άρθρο 47 του Νόμου 4488/2017, έναρξη ισχύος – 13 Σεπτεμβρίου 2017)

« ...

3. Η συζήτηση των αγωγών και των τακτικών ένδικων μέσων επί των διαφορών για ... μισθούς υπερημερίας και καθυστερούμενους μισθούς προσδιορίζεται υποχρεωτικά μέσα σε εξήντα (60) ημέρες από την κατάθεσή τους. Αν αναβληθεί η συζήτηση, αυτή προσδιορίζεται υποχρεωτικά μέσα σε τριάντα (30) ημέρες. Η απόφαση του δικαστηρίου δημοσιεύεται υποχρεωτικά μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από τη συζήτηση ...»

Δ. Νόμος 4239/2014 σχετικά με τη διάρκεια της διαδικασίας

16. Οι σχετικές διατάξεις του Νόμου 4239/2014 σχετικά με τη «δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπερβολικής διάρκειας των διαδικασιών ενώπιον των πολιτικών, ποινικών δικαστηρίων και του Ελεγκτικού Συνεδρίου και λοιπές διατάξεις» έχουν ως εξής:

Άρθρο 1

Δικαιούμενοι στην άσκηση αιτήσεως

«Οποιοσδήποτε από τους διαδίκους, εκτός από το Δημόσιο και τα δημόσια νομικά πρόσωπα, τα οποία συνιστούν κυβερνητικούς οργανισμούς κατά την έννοια του άρθρου 34 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που έλαβε μέρος σε δίκη ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου, μπορεί να ζητήσει με αίτηση δίκαιη ικανοποίηση προβάλλοντας ότι

η διαδικασία για την εκδίκαση της υπόθεσης καθυστέρησε αδικαιολόγητα και συγκεκριμένα ότι διήρκεσε πέραν του ευλόγου χρόνου που απαιτείται για τη διάγνωση των πραγματικών και νομικών ζητημάτων που ανέκυψαν στη δίκη.»

Άρθρο 2

Δικαιοδοσία

«1. 1. Η αρμοδιότητα προς εκδίκαση της αίτησης για δίκαιη ικανοποίηση, όταν αφορά καθυστέρηση εκδίκασης υπόθεσης ενώπιον:

(α) του Αρείου Πάγου, ανατίθεται σε Αρεοπαγίτη,

(β) του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ανατίθεται σε Σύμβουλο ή Πάρεδρο,

(γ) του εφετείου, ανατίθεται σε Πρόεδρο Εφετών του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση,

(δ) του πρωτοδικείου, ανατίθεται σε Πρόεδρο Πρωτοδικών του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση,

... ,

2. Στην αρχή κάθε δικαστικού έτους, ο Πρόεδρος του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου ορίζουν τις δικασίμους των αιτήσεων για δίκαιη ικανοποίηση, καθώς και τους Αρεοπαγίτες και τους Συμβούλους και Παρέδρους του Ελεγκτικού Συνεδρίου που μετέχουν σε κάθε δικάσιμο. Την ίδια υποχρέωση έχουν αντίστοιχα οι πρόεδροι των τριμελών συμβουλίων διεύθυνσης ή οι δικαστές που διευθύνουν τα εφετεία, πρωτοδικεία και ειρηνοδικεία.»

Άρθρο 3

Αίτηση

«1. Η αίτηση ασκείται ανά βαθμό δικαιοδοσίας εντός προθεσμίας έξι (6) μηνών από τη δημοσίευση της οριστικής απόφασης του δικαστηρίου που εκδόθηκε μετά από δίκη για την οποία ο αιτών παραπονείται ότι υπήρξε υπέρβαση της εύλογης διάρκειάς της. Ο αιτών δεν μπορεί να ζητήσει δίκαιη ικανοποίηση για υπέρβαση εύλογης διάρκειας της δίκης, η οποία έλαβε χώρα σε

προηγούμενο βαθμό δικαιοδοσίας, με την αίτηση για καθυστέρηση δίκης από ανώτερο δικαστήριο.

...

3. Η αίτηση στρέφεται κατά του Ελληνικού Δημοσίου νομίμως εκπροσωπούμενου από τον Υπουργό Οικονομικών.

4. Η αίτηση, συνοδευόμενη από τα στοιχεία της παραγράφου 4 του άρθρου 4, κατατίθεται στη γραμματεία του Δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση και περιέχει το όνομα και τη διεύθυνση κατοικίας εκείνου που την ασκεί, χρονολογία, υπογραφή, καθώς και την ηλεκτρονική διεύθυνση ή τον αριθμό τηλεφώνου ή του τηλεομοιοτύπου (φαξ) του αιτούντος ή του πληρεξουσίου δικηγόρου του. Με το πρωτότυπο του δικογράφου υποβάλλονται και δύο αντίγραφα αυτού. Η αίτηση επιδίδεται με επιμέλεια του αιτούντος, με κάθε πρόσφορο μέσο στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους. Αν έχει ασκηθεί ένδικο μέσο κατά της ως άνω απόφασης και η δικογραφία έχει διαβιβαστεί σε άλλο δικαστήριο, το τελευταίο διαβιβάζει αντίγραφα των διαδικαστικών εγγράφων στο δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η αίτηση.

5. Η αίτηση υπογράφεται από δικηγόρο. Για την παροχή πληρεξουσιότητας στον δικηγόρο εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις των άρθρων 94 επ. του Κ.Πολ.Δ., ...

6. Για την άσκηση της αίτησης καταβάλλεται παράβολο, το οποίο ορίζεται σε ... εκατό (100) ευρώ για τις αιτήσεις ενώπιον του Πρωτοδικείου και Εφετείου και εκατόν πενήντα (150) ευρώ για τις αιτήσεις ενώπιον του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου υπέρ του Δημοσίου. Το ύψος του ποσού αναπροσαρμόζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Οικονομικών. Η αίτηση απορρίπτεται ως απαράδεκτη εάν δεν καταβληθεί παράβολο μέχρι τη συζήτηση.»

Άρθρο 4

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.ΕΞ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΙΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

T. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

Διαδικασία

«1. Όταν η αίτηση κατατίθεται ενώπιον του Αρείου Πάγου, ο Πρόεδρος αυτού ή του Τμήματος, που εξέδωσε την απόφαση επί της δίκης για την οποία ζητείται δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας αυτής, ορίζει, με πράξη του, Αρεοπαγίτη για την εκδίκασή της. Όταν η αίτηση κατατίθεται ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου ο Πρόεδρος του σχηματισμού που εξέδωσε την απόφαση επί της υποθέσεως, για την οποία ζητείται δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας αυτής, ορίζει, με πράξη του, Σύμβουλο ή Πάρεδρο, για την εκδίκασή της.

2. Με την πράξη της προηγούμενης παραγράφου, η οποία κοινοποιείται στον υπογράφοντα την αίτηση δικηγόρο και, μαζί με αντίγραφο της αίτησης, στον Υπουργό Οικονομικών, ορίζεται, επίσης, η ημέρα συζήτησης της αίτησης σε δημόσια συνεδρίαση, η οποία δεν μπορεί να απέχει πέραν των πέντε (5) μηνών από την κατάθεση της αίτησης. Η κατά τα ανωτέρω κοινοποίηση γίνεται τριάντα (30) τουλάχιστον ημέρες πριν από την ημερομηνία της συζήτησης. Η γραμματεία του δικαστηρίου που εξέδωσε την οικεία απόφαση υποχρεούται να υποβάλλει στον αρμόδιο δικαστή αναλυτική έκθεση για την πορεία, καθώς και τα στοιχεία της υπόθεσης τουλάχιστον δεκαπέντε (15) ημέρες πριν από τη συζήτηση της αίτησης. Η έκθεση και τα ίδια ως άνω στοιχεία τίθενται στη διάθεση των διαδίκων μερών. Η αίτηση εκδικάζεται ακόμα και σε περίπτωση μη υποβολής της ανωτέρω έκθεσης.

3. Όταν η αίτηση κατατίθεται ενώπιον εφετείου, πρωτοδικείου ... , ο πρόεδρος της τριμελούς διεύθυνσης του δικαστηρίου ή ο δικαστής που διευθύνει το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση επί της δίκης για την οποία ζητείται δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπέρβασης της διάρκειας αυτής, ή ο Ειρηνοδίκης, που ορίζεται από τον Πρόεδρο Πρωτοδικών, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 2

ορίζει με πράξη του, αντίστοιχα, Πρόεδρο Εφετών, Πρόεδρο Πρωτοδικών ... για την εκδίκασή της. Κατά τα λοιπά εφαρμόζεται η προηγούμενη παράγραφος.

4. Ο αιτών μνημονεύει στην αίτησή του το δικαστήριο ενώπιον του οποίου προβάλλει ότι υπήρξε αδικαιολόγητη καθυστέρηση, αναφέρει τις αναβολές που τυχόν δόθηκαν με πρωτοβουλία των διαδίκων ή του δικαστηρίου, περιγράφει συνοπτικά τα ανακύψαντα νομικά ή πραγματικά ζητήματα και λαμβάνει θέση επί της πολυπλοκότητας αυτών.

5. Το Ελληνικό Δημόσιο λαμβάνει θέση επί της δικονομικής συμπεριφοράς των διαδίκων και των αρμόδιων κρατικών αρχών κατά την εξέλιξη της δίκης, την πολυπλοκότητα της υπόθεσης και επικαλείται οποιοδήποτε άλλο στοιχείο κρίνει αναγκαίο για τη διάγνωσή της.

6. Η απόφαση δημοσιεύεται εντός δύο (2) μηνών από τη συζήτηση της αίτησης και δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα.»

Άρθρο 5

Κριτήρια για τη διαπίστωση της υπέρβασης και την επιδίκαση δίκαιης ικανοποίησης

«1. Το δικαστήριο αποφαινεται για το αν συντρέχει υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης συνεκτιμώντας ιδίως: α) την καταχρηστική ή παρελκυστική συμπεριφορά των διαδίκων κατά την εξέλιξη της δίκης ... , β) την πολυπλοκότητα των τιθέμενων πραγματικών και νομικών ζητημάτων, γ) τη στάση των αρμόδιων κρατικών αρχών και δ) το διακύβευμα της υπόθεσης για τον αιτούντα

2. Όταν διαπιστώνεται ότι συντρέχει υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης και επομένως υπάρχει παραβίαση του δικαιώματος σε ταχεία απονομή της δικαιοσύνης, το δικαστήριο αποφαινεται για το αν πρέπει να καταβληθεί χρηματικό ποσό για τη δίκαιη ικανοποίηση και σε καταφατική περίπτωση ορίζει το ύψος αυτής, λαμβάνοντας υπόψη και την περίοδο που υπερέβη τον εύλογο χρόνο για την εκδίκαση της υπόθεσης, κατά συνεκτίμηση των κριτηρίων της

προηγούμενης παραγράφου, καθώς και την ικανοποίηση του αιτούντος από άλλα μέτρα που προβλέπονται στην κείμενη νομοθεσία για την αποκατάσταση της βλάβης του, μεταξύ των οποίων και την επιδίκαση υπέρ αυτού αυξημένης δικαστικής δαπάνης, κατά τα οριζόμενα στις οικείες διατάξεις.

3. Αν γίνει δεκτή η αίτηση, επιβάλλονται στο Δημόσιο τα έξοδα του αιτούντος για τη σύνταξη της αίτησης και την παράσταση του πληρεξουσίου δικηγόρου, τα οποία δεν μπορεί να υπερβαίνουν το εκάστοτε οριζόμενο ποσό για την άσκηση και συζήτηση της παρέμβασης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης, μπορεί, κατ' εκτίμηση των περιστάσεων, να επιβάλλεται δαπάνη υπέρ του Δημοσίου.»

Άρθρο 6

Εκτέλεση της απόφασης

«1. Η απόφαση με την οποία επιδικάζεται το χρηματικό ποσό της δίκαιης ικανοποίησης εκτελείται κατά τις οικείες, περί εντάλματος πληρωμής, διατάξεις εντός έξι (6) μηνών από την επίδοση της απόφασης στον Υπουργό Οικονομικών. Η είσπραξη του ποσού αυτού μπορεί να επιτευχθεί και με αναγκαστική εκτέλεση κατά του Δημοσίου η οποία γίνεται με κατάσχεση της ιδιωτικής περιουσίας του. Αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος του Δημοσίου επιτρέπεται μετά την παρέλευση των έξι (6) μηνών από την επίδοση της απόφασης στον Υπουργό Οικονομικών.

2. Για την κάλυψη της δαπάνης προς δίκαιη ικανοποίηση των διαδίκων, λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της δίκης, εγγράφεται κατ' έτος ειδική πίστωση στον Κρατικό Προϋπολογισμό, σε περίπτωση δε που αυτή δεν έχει εγγραφεί ή η εγγεγραμμένη είναι ανεπαρκής ή έχει εξαντληθεί, τηρείται η, κατά τις οικείες διατάξεις, διαδικασία εγγραφής ή μεταφοράς πίστωσης.»

Ε. Παράρτημα Ι του Νόμου 4194/2013 (Κώδικας Δικηγόρων)

17. Σύμφωνα με το Παράρτημα Ι, τα εφαρμοστέα έξοδα για αστικές δίκες είναι:

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.Ε.Ξ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΙΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

T. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

(i) ενώπιον πρωτοδικείου: 102 ευρώ για το έγγραφο κίνησης της διαδικασίας, 102 ευρώ για την εκπροσώπηση και 117 ευρώ για τις γραπτές παρατηρήσεις,

(ii) ενώπιον εφετείου: 112 ευρώ για το έγγραφο κίνησης της διαδικασίας, 161 ευρώ για την εκπροσώπηση και 256 ευρώ για τις γραπτές παρατηρήσεις,

(iii) ενώπιον του Αρείου Πάγου: 235 ευρώ για το έγγραφο κίνησης της διαδικασίας, 342 ευρώ για την εκπροσώπηση και 310 ευρώ για τις γραπτές παρατηρήσεις.

ΣΤ. Νόμος 3226/2004 περί παροχής νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος και άλλες διατάξεις

18. Τα σχετικά άρθρα του Νόμου 3226/2004 έχουν ως εξής:

Άρθρο 1

Δικαιούχοι νομικής βοήθειας

«1. Δικαιούχοι νομικής βοήθειας είναι οι χαμηλού εισοδήματος πολίτες ...

2. Ως πολίτες χαμηλού εισοδήματος για την παροχή νομικής βοήθειας σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις θεωρούνται εκείνοι, των οποίων το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα δεν υπερβαίνει τα δύο τρίτα των κατώτατων ετήσιων ατομικών αποδοχών, που προβλέπει η κείμενη νομοθεσία ...

...»

Άρθρο 2

Διαδικασία

«1. Η νομική βοήθεια παρέχεται ύστερα από αίτηση του δικαιούχου. Η αίτηση αναφέρει συνοπτικά το αντικείμενο της δίκης ... και τα στοιχεία που βεβαιώνουν τη συνδρομή των προϋποθέσεων για την παροχή της βοήθειας.

2. Στην αίτηση επισυνάπτονται τα αναγκαία δικαιολογητικά αποδεικτικά της οικονομικής κατάστασής ... .

...

4. Για την παραδοχή της αίτησης αρκεί πιθανολόγηση. Ο αρμόδιος για την εξέτασή της δικαστής μπορεί να εξετάσει μάρτυρες, καθώς και τον αιτούντα, ... να συγκεντρώσει κάθε αναγκαία πληροφορία και στοιχείο ... .

5. Η αποδοχή ή απόρριψη της αίτησης πρέπει να είναι αιτιολογημένη. Νέα αίτηση μπορεί να ασκηθεί σε περίπτωση μεταβολής των πραγματικών περιστατικών. Συμπληρωματική αίτηση επιτρέπεται σε κάθε περίπτωση.

...»

Άρθρο 8

Αρμόδια αρχή

«1. Αρμόδια αρχή για την εξέταση της αίτησης παροχής νομικής βοήθειας σε υποθέσεις αστικού και εμπορικού χαρακτήρα είναι ... ο δικαστής του Μονομελούς Πρωτοδικείου ή ο Πρόεδρος του δικαστηρίου στο οποίο εκκρεμεί ή πρόκειται να εισαχθεί η δίκη ...

2. Κατά της απόφασης ... του δικαστή του Μονομελούς Πρωτοδικείου και του προέδρου του Πρωτοδικείου μπορεί να ασκηθεί προσφυγή από τον αιτούντα ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου μέσα σε πέντε (5) ημέρες από την έκδοσή της ...»

Άρθρο 9

Περιεχόμενο νομικής βοήθειας

«1. Η παροχή νομικής βοήθειας σε υποθέσεις αστικού και εμπορικού χαρακτήρα συνίσταται στην απαλλαγή από την υποχρέωση καταβολής μέρους ή του συνόλου των εξόδων της διαδικασίας και, εφόσον ειδικώς ζητηθεί, στο διορισμό δικηγόρου, συμβολαιογράφου και δικαστικού επιμελητή, με την εντολή να υπερασπιστούν τον δικαιούχο, να τον εκπροσωπήσουν στο δικαστήριο και να του δώσουν τη βοήθεια που χρειάζεται για να γίνουν οι αναγκαίες πράξεις.

2. Η απαλλαγή περιλαμβάνει ιδίως τα τέλη χαρτοσήμου, το τέλος δικαστικού ενσήμου, το τέλος απογράφου και τις προσαυξήσεις τους, τα δικαιώματα των

μαρτύρων, των πραγματογνωμόνων, τα δικαιώματα ή την αμοιβή του διοριζόμενου δικηγόρου, συμβολαιογράφου και δικαστικού επιμελητή, καθώς και την υποχρέωση εγγυοδοσίας για τα έξοδα αυτά.

3. Η νομική βοήθεια παρέχεται χωριστά για κάθε δίκη, ισχύει για κάθε βαθμό δικαιοδοσίας για κάθε δικαστήριο και αφορά και την αναγκαστική εκτέλεση της απόφασης.

4. Προϋπόθεση για την παροχή νομικής βοήθειας σε περιπτώσεις άσκησης και υποστήριξης ένδικων μέσων και βοηθημάτων είναι να είναι αυτά παραδεκτά και να μην είναι προφανώς αβάσιμα ή ασύμφορα. Συνεκτιμάται και η σημασία της υπόθεσης για τον αιτούντα.

...

6. Η παροχή νομικής βοήθειας δεν επηρεάζει την υποχρέωση καταβολής των εξόδων που επιδικάστηκαν στον αντίδικο.»

II. ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

19. Το πρόβλημα της διάρκειας των δικαστικών διαδικασιών στην Ελλάδα έχει ήδη δώσει αφορμή για τις πολιτικές αποφάσεις *Βασίλειος Αθανασίου και άλλοι κατά Ελλάδας* (αριθ. 50973/08, 21 Δεκεμβρίου 2010) που αφορούσε διοικητικές διαδικασίες, και *Μιχελιουδάκης κατά Ελλάδας* (αριθ. 54447/10, 3 Απριλίου 2012) που αφορούσε ποινικές διαδικασίες. Στην πολιτική απόφαση *Γλυκαντζή κατά Ελλάδας* (αριθ. 40150/09, 30 Οκτωβρίου 2012) το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το ζήτημα αυτό επηρεάζει και τις αστικές διαδικασίες. Το Δικαστήριο είχε ήδη κρίνει ότι η κατάσταση αυτή συνιστά δομικό πρόβλημα και ότι το ζήτημα των μακρών και επαναλαμβανόμενων καθυστερήσεων στην απονομή της δικαιοσύνης αποτελεί ιδιαίτερα ανησυχητικό φαινόμενο που είναι ικανό να υπονομεύσει την εμπιστοσύνη του κοινού στην αποτελεσματικότητα του δικαστικού συστήματος. Το Δικαστήριο

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.ΕΞ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

T. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

διαπίστωσε ότι η κατάσταση όσον αφορά την υπερβολική διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών αντανάκλούσε μια πρακτική που ήταν ασυμβίβαστη με τη Σύμβαση. Υπέδειξε, συνεπώς, ότι οι ελληνικές αρχές θα έπρεπε να εισαγάγουν, εντός ενός έτους, ένα ένδικο μέσο ή ένα συνδυασμό αποτελεσματικών ένδικων μέσων που θα εξασφάλιζαν πραγματικά ένα επαρκές επίπεδο επανόρθωσης (ό.π., § 81).

20. Σε συνέχεια αυτών των εξελίξεων, η Ελλάδα θέσπισε τον Νόμο 4239/2014 (ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 20 Φεβρουαρίου 2014) με σκοπό να επιτρέψει την καταβολή αποζημίωσης για αδικαιολόγητες καθυστερήσεις σε διαδικασίες ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, των ποινικών δικαστηρίων και του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο έκρινε στην απόφασή του στην υπόθεση *Ξυνός κατά Ελλάδας* (αριθ. 30226/09, 9 Οκτωβρίου 2014) ότι το εισαχθέν ένδικο μέσο ήταν αποτελεσματικό για τους σκοπούς των άρθρων 35 § 1 και 13 της Σύμβασης. Έκρινε ότι το ένδικο μέσο προσφέρει το απαιτούμενο επίπεδο αποτελεσματικότητας, δεδομένου ότι προβλέπει την εκ των υστέρων αποκατάσταση μιας υφιστάμενης παραβίασης του δικαιώματος δικασίμου εντός εύλογης προθεσμίας. Εξέφρασε, ωστόσο, τη λύπη του για την απουσία προληπτικού ένδικου μέσου. Η Επιτροπή Υπουργών ολοκλήρωσε την εποπτεία της εκτέλεσης των πολιτικών αποφάσεων τον Δεκέμβριο του 2015 (τελικό ψήφισμα CM/ResDH(2015)231) μετά την υιοθέτηση του προληπτικού ένδικου μέσου και επί του παρόντος δεν υπάρχουν υποθέσεις κατά της Ελλάδας σχετικά με υπερβολική διάρκεια διαδικασίας που να εκκρεμούν προς εποπτεία ενώπιον της Επιτροπής Υπουργών.

III. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΔΙΚΑΙΗΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

21. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι το 2022 οι δικηγόροι του Δημοσίου και οι λειτουργοί του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους χειρίστηκαν 314 υποθέσεις που αφορούσαν υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας. Επιδικάστηκε συνολικό ποσό

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.Ε.Ξ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

T. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

413.680 ευρώ. Υποστήριξε, επίσης, ότι περίπου οι μισές από τις αξιώσεις δίκαιης ικανοποίησης που είχαν κατατεθεί στο Πρωτοδικείο Αθηνών και στο Εφετείο Αθηνών είχαν γίνει δεκτές. Ανέφερε, επίσης, ότι «ούτε τα αρμόδια δικαστήρια ούτε το Υπουργείο Δικαιοσύνης διέθεταν ένα συγκεκριμένο ψηφιοποιημένο σύστημα από το οποίο θα μπορούσαν να αντληθούν τα σχετικά δεδομένα» και υπέβαλε από το διαθέσιμο υλικό πενήντα εννέα αποφάσεις που εκδόθηκαν μεταξύ 2015 και 2024, στις οποίες είχε κριθεί ότι οι αιτήσεις αποζημίωσης για υπερβολική διάρκεια αστικής δίκης είχαν ασκηθεί παραδεκτά: (i) τριάντα τέσσερις αποφάσεις του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών με τις οποίες έγιναν δεκτές οι αιτήσεις και χορηγήθηκε αποζημίωση και δεκατρείς αποφάσεις με τις οποίες απορρίφθηκαν οι αιτήσεις επί του βασίμου, (ii) οκτώ αποφάσεις του Μονομελούς Εφετείου Αθηνών (σε δύο από τις οποίες έγιναν δεκτές οι αιτήσεις και χορηγήθηκε αποζημίωση, σε άλλες τρεις από τις οποίες η αίτηση είχε γίνει δεκτή αλλά δεν είχε επιδικαστεί αποζημίωση, και τρεις με τις οποίες η αίτηση είχε απορριφθεί επί του βασίμου), (iii) τέσσερις αποφάσεις του Αρείου Πάγου με τις οποίες οι αιτήσεις αποζημίωσης είχαν απορριφθεί επί του βασίμου.

A. Αποφάσεις που κάνουν δεκτές αξιώσεις δίκαιης ικανοποίησης

22. Η Κυβέρνηση υπέβαλε τις ακόλουθες αποφάσεις, με τις οποίες τα δικαστήρια είχαν αποδεχθεί εν μέρει αξιώσεις δίκαιης ικανοποίησης και είχαν επιδικάσει αποζημίωση για διαδικασίες των οποίων η αδικαιολόγητη διάρκεια είχε αποδοθεί στις αρχές, η οποία είχε υπολογιστεί όπως περιγράφεται κατωτέρω:

Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών:

1. Αριθ. 5314/2023: δύο έτη και δύο μήνες (υπολογιζόμενα από την εκδίκαση της αγωγής μέχρι τη στιγμή που το επίσημο αντίγραφο της απόφασης τέθηκε στη διάθεση των διαδίκων) - 800 ευρώ,

2. Αριθ. 5037/2023: τουλάχιστον τέσσερα έτη - 1.500 ευρώ σε καθέναν από τους δύο αιτούντες,
3. Αριθ. 3113/2023: οκτώ έτη, οκτώ μήνες και δεκαεπτά ημέρες - 5.000 ευρώ,
4. Αριθ. 1422/2023: τουλάχιστον επτά έτη - 500 ευρώ σε καθέναν από τους δύο αιτούντες,
5. Αριθ. 357/2023: πέντε έτη, ένας μήνας και είκοσι επτά ημέρες - 1.500 ευρώ σε καθέναν από τους τρεις αιτούντες,
6. Αριθ. 202/2023: τρία έτη, δέκα μήνες και πέντε ημέρες - 500 ευρώ,
7. Αριθ. 13627/2023: τουλάχιστον δώδεκα έτη - 5.000 ευρώ,
8. Αριθ. 1531/2022: τουλάχιστον δύο έτη, υπολογιζόμενα από την εκδίκαση της αγωγής - 800 ευρώ σε καθέναν από τους έντεκα αιτούντες,
9. Αριθ. 587/2022: πέντε έτη, δύο μήνες και δεκατέσσερις ημέρες - 1.500 ευρώ,
10. Αριθ. 501/2022: δύο έτη, ένας μήνας και τρεις ημέρες, για επείγουσα διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων - 1.000 ευρώ,
11. Αριθ. 217/2022: δύο έτη και δύο μήνες, υπολογιζόμενα από την εκδίκαση (μετά από την αφαίρεση καθυστέρησης ενός έτους, εννέα μηνών και δεκαεννέα ημερών λόγω αναβολής λόγω απεργίας των δικηγόρων που διήρκεσε τέσσερις μήνες μετά την αναβολή) - 1.000 ευρώ,
12. Αριθ. 11274/2021: τέσσερα έτη, πέντε μήνες και είκοσι επτά ημέρες - 1.000 ευρώ,
13. Αριθ. 11267/2021: περίπου τρία έτη - 750 ευρώ,
14. Αριθ. 11008/2021: τουλάχιστον έξι έτη - 1.000 ευρώ,
15. Αριθ. 10729/2021: ένα έτος και πέντε μήνες, υπολογιζόμενο από την εκδίκαση σε επείγουσα διαδικασία σχετικά με αυτοκινητιστικά ατυχήματα - 500 ευρώ,
16. Αριθ. 9099/2021: τρία έτη και έξι μήνες - 1.000 ευρώ,
17. Αριθ. 3731/2021: έξι έτη, έξι μήνες και δεκαοκτώ ημέρες - 1.000 ευρώ,
18. Αριθ. 2161/2021: τουλάχιστον έξι έτη - 2.000 ευρώ,

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.ΕΞ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

T. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

19. Αριθ. 1752/2021: τουλάχιστον πέντε έτη - 1.300 ευρώ,
20. Αριθ. 392/2021: έντεκα έτη και τέσσερις μήνες - 3.000 ευρώ,
21. Αριθ. 16399/2020: δύο έτη, ένας μήνας και τέσσερις ημέρες - 1.000 ευρώ,
22. Αριθ. 15991/2020: έξι έτη και επτά μήνες - 1.000 ευρώ,
23. Αριθ. 147/2020: πέντε έτη, οκτώ μήνες και είκοσι έξι ημέρες - 5.000 ευρώ,
24. Αριθ. 14390/2019: περίπου τρία έτη και πέντε μήνες μέχρι την δικάσιμο - 1.000 ευρώ,
25. Αριθ. 14262/2019: τουλάχιστον εννέα έτη - 2.000 ευρώ,
26. Αρ. 7372/2019: τουλάχιστον οκτώ έτη - 3.000 ευρώ,
27. Αριθ. 3698/2019: τρία έτη, έντεκα μήνες και δεκαπέντε ημέρες - 1.000 ευρώ,
28. Αριθ. 13083/2018: δύο έτη, έντεκα μήνες και τέσσερις ημέρες - 500 ευρώ,
29. Αριθ. 7853/2018: τουλάχιστον τρία έτη - 1.000 ευρώ,
30. Αριθ. 3095/2016: τρία έτη, τρεις μήνες και δεκαεπτά ημέρες - 1.500 ευρώ,
31. Αριθ. 2189/2016: τρία έτη, δέκα μήνες και είκοσι οκτώ ημέρες - 1.900 ευρώ,
32. Αριθ. 5183/2015: τουλάχιστον τέσσερα έτη και τέσσερις μήνες - 1.000 ευρώ,
33. Αριθ. 3148/2015: τέσσερα έτη, τρεις μήνες και δεκατρείς ημέρες - 1.000 ευρώ,
34. Αριθ. 3900/2015: δέκα μήνες και είκοσι δύο ημέρες, για επείγουσα διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων - 1.500 ευρώ,

Μονομελές Εφετείο Αθηνών

35. Αριθ. 4729/2018: τουλάχιστον τέσσερα έτη - 3.000 ευρώ,
36. Αριθ. 4296/2019: περίπου δύο έτη και επτά μήνες, για διαδικασία σχετικά με τραυματισμούς που προκλήθηκαν σε σιδηροδρομικό ατύχημα - 1.000 ευρώ.

23. Σε τρεις αποφάσεις το Εφετείο έκανε δεκτή την αίτηση, αλλά δεν επιδίκασε αποζημίωση. Στην απόφαση υπ' αριθ. 1973/2022 υπολόγισε τη διάρκεια της διαδικασίας σε περίπου τρία έτη και τέσσερις μήνες και αιτιολόγησε την απόφαση να μην επιδικάσει αποζημίωση αναφερόμενο στις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης και στο διακύβευμα για τον αιτούντα στη διαφορά. Στην απόφαση υπ' αριθ. 856/2020

έκρινε ότι, όσον αφορά τη συνολική περίοδο των εννέα ετών και έξι μηνών κατά την οποία διήρκεσε η εν λόγω διαδικασία, μόνο δώδεκα μήνες οφείλονται στις αρχές. Το δικαστήριο έλαβε υπόψη του την πολυπλοκότητα της υπόθεσης και το γεγονός ότι ο αιτών δεν είχε αποδείξει το διακύβευμα της υπόθεσης για τον ίδιο. Στην απόφαση υπ' αριθ. 424/2023, αφού αφαίρεσε μια περίοδο πέντε ετών που δεν μπορούσε να αποδοθεί στις αρχές, έκρινε ότι για την υπόλοιπη περίοδο άνω των εννέα ετών δεν έπρεπε να επιδικαστεί αποζημίωση. Θεώρησε ότι η καθυστέρηση της διαδικασίας σχετικά με την έφεση του αιτούντος του προκάλεσε αβεβαιότητα, αλλά η απόρριψη της έφεσης δεν οφειλόταν σε νομοθετική αλλαγή που έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, σε αντίθεση με όσα υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ο αιτών.

24. Και στις τριάντα εννέα αποφάσεις που έγιναν δεκτές οι αξιώσεις για δίκαιη ικανοποίηση αυτό έγινε μόνο «εν μέρει». Σε είκοσι αποφάσεις, τα δικαστήρια διέταξαν τον «συμψηφισμό εξόδων και δαπανών» - δηλαδή, ο αιτών έπρεπε να αναλάβει τα δικά του έξοδα. Σε δεκαεννέα αποφάσεις, τα έξοδα επιστράφηκαν μόνο εν μέρει στον αιτούντα από το κράτος (ύψους μεταξύ 100 και 350 ευρώ). Σε δεκαοκτώ περιπτώσεις τα δικαστικά έξοδα καταβλήθηκαν εξ ολοκλήρου από τους αιτούντες και σε είκοσι μία περιπτώσεις επιστράφηκαν εν μέρει ή εξ ολοκλήρου (σε ποσά μεταξύ 50 και 100 ευρώ).

B. Αποφάσεις που απορρίπτουν αξιώσεις δίκαιης ικανοποίησης

25. Σε είκοσι υποθέσεις, οι αξιώσεις δίκαιης ικανοποίησης απορρίφθηκαν επί του βασίμου.

26. Με τις ακόλουθες αποφάσεις του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, οι αξιώσεις απορρίφθηκαν για τους λόγους που αναφέρονται κατωτέρω:

- Στην απόφαση υπ' αριθ. 75/2024 κρίθηκε ότι η διάρκεια της διαδικασίας δεν ήταν υπερβολικά μεγάλη και ότι δεν μπορούσε να αποδοθεί ολόκληρη στις αρχές.

- Στην απόφαση υπ' αριθ. 3116/2023, η διάρκεια της διαδικασίας οφειλόταν κυρίως σε λόγους που δεν μπορούσαν να αποδοθούν στις αρχές ή σε διαδικαστικά σφάλματα εκ μέρους του αιτούντος.

- Στις αποφάσεις αριθ. 402/2022, 11220/2021, 11221/2021, 2207/2020, 15978/2019, 3468/2017 και 4219/2016 η καθυστέρηση αποδόθηκε κυρίως στη συμπεριφορά του αιτούντος.

- Στην απόφαση υπ' αριθ. 1201/2017 το δικαστήριο έλαβε υπόψη του κυρίως την πολυπλοκότητα της υπόθεσης και το διακύβευμα για τον αιτούντα.

- Στην απόφαση υπ' αριθ. 4688/2017 το δικαστήριο διαπίστωσε ότι η διαδικασία (δηλαδή τέσσερα έτη και είκοσι τρεις ημέρες) είχε πράγματι διαρκέσει πολύ. Παρ' όλα αυτά, απέρριψε την αίτηση, διαπιστώνοντας ότι (i) ο αιτών (έμπειρος δικηγόρος) δεν είχε ζητήσει προγενέστερη ημερομηνία εκδίκασης και ότι (ii) όσον αφορά την υπόθεση - η οποία αφορούσε ανακοπή κατά διαταγής πληρωμής του αιτούντος - ο αιτών δεν είχε τεκμηριώσει αν η εν λόγω διαταγή είχε ανασταλεί μέχρι την εκδίκαση της ανακοπής.

- Στην απόφαση υπ' αριθ. 2971/2017 σχετικά με διαδικασία που διήρκεσε περισσότερο από δέκα έτη, το δικαστήριο έκρινε ότι χρειάστηκε (i) ένα έτος και δύο μήνες για να οριστεί η ημερομηνία της αρχικής δικασίμου, (ii) δύο έτη και πέντε μήνες για να οριστεί η ημερομηνία μετ' αναβολή δικασίμου (μετά από αναβολή που ζήτησε ο αντίδικος), και (iii) δύο έτη για τον ορισμό της ημερομηνίας μετ' αναβολή δικασίμου (κατόπιν υποβολής κλήσης για τον προσδιορισμό δικασίμου), και διαπίστωσε ότι η απαίτηση εύλογης προθεσμίας δεν είχε παραβιαστεί ενόψει της εσωτερικής οργάνωσης του δικαστηρίου και του όγκου των υποθέσεων που εκκρεμούσαν ενώπιόν του. Η ημερομηνία μιας από τις δικασίμους μετά από αναβολή που ζήτησε ο αιτών ορίστηκε περισσότερα από τρία έτη μετά την υποβολή της κλήσης για την εν λόγω δικάσιμο. Το δικαστήριο έκρινε, επίσης, ότι ο αιτών θα μπορούσε να είχε ζητήσει προγενέστερη ημερομηνία και σημείωσε ότι η απόφαση εκδόθηκε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα

(δύο μήνες και είκοσι ημέρες μετά την δικάσιμο) και ότι το διακύβευμα δεν είχε μεγάλη σημασία για τον αιτούντα.

- Στην απόφαση υπ' αριθ. 3617/2015, η οποία αφορούσε διαδικασία που διήρκεσε περισσότερο από πέντε έτη και τρεις μήνες, το δικαστήριο έκρινε ότι ο αιτών είχε αρχικά ασκήσει την αγωγή σε δικαστήριο που δεν ήταν αρμόδιο και το οποίο εξέδωσε απόφαση εντός δύο μηνών (εύλογη προθεσμία) από την δικάσιμο. Επιπλέον, έκρινε ότι ο αιτών δεν είχε ζητήσει προγενέστερη ημερομηνία ενώ είχαν περάσει περισσότερα από δύο έτη και εννέα μήνες μέχρι τη διεξαγωγή της δικάσιμου και ότι εντός της εύλογης προθεσμίας των τριών μηνών από τη διεξαγωγή της δικάσιμου είχε εκδοθεί η απόφαση. Η υπόθεση αφορούσε αγωγή δικηγόρου κατά πελάτη του για προσβολή του δικαιωμάτων του στην προστασία των δικαιωμάτων της προσωπικότητάς του μετά την υποβολή αιτίασης του τελευταίου κατά του δικηγόρου, η οποία είχε οδηγήσει στην κίνηση πειθαρχικής διαδικασίας κατά του δικηγόρου. Το δικαστήριο έκρινε ότι το διακύβευμα ήταν δευτερεύουσας σημασίας, δεδομένου ότι η αγωγή του αποσκοπούσε στην εξασφάλιση της διαπίστωσης της παράβασης - δεν επηρεάστηκαν τα μέσα διαβίωσής του ή η επαγγελματική του εξέλιξη.

27. Όσον αφορά τις αποφάσεις του Μονομελούς Εφετείου Αθηνών:

- Η απόφαση υπ' αριθ. 6170/2018 αφορούσε διαδικασία η συνολική διάρκεια της οποίας ανερχόταν σε δύο έτη, επτά μήνες και δέκα ημέρες. Το δικαστήριο αφαίρεσε από το διάστημα αυτό μια αναβολή έντεκα μηνών που προκλήθηκε από απεργία δικηγόρων και αιτιολόγησε τη διάρκεια της διαδικασίας αναφερόμενο στην πολυπλοκότητα της υπόθεσης, στον μεγάλο φόρτο εργασίας του δικαστηρίου και στο γεγονός ότι ο αιτών δεν είχε τεκμηριώσει τη σημασία του διακυβεύματος γι' αυτόν.

- Η απόφαση υπ' αριθ. 304/2023 αφορούσε διαδικασία σχετικά με σύμβαση μίσθωσης και διήρκεσε τρία έτη, οκτώ μήνες και έντεκα ημέρες. Η αιτούσα εταιρεία υποστήριξε ότι το διακύβευμα είναι σημαντικό, καθώς λόγω της καθυστέρησης έπρεπε να καταβάλει υψηλότερο μίσθωμα παρά τις οικονομικές της δυσκολίες και υπέφερε

λόγω της παρατεταμένης αβεβαιότητας. Το δικαστήριο απέρριψε την αγωγή ως νομικά αβάσιμη, κρίνοντας ότι η αιτούσα εταιρεία δεν είχε τεκμηριώσει την ηθική βλάβη που υπέστη μέσω οποιουδήποτε αντίκτυπου στη φήμη της ή αβεβαιότητας για τις δραστηριότητές της και ότι οποιαδήποτε δυσφορία ή αβεβαιότητα θα επηρέαζε μόνο φυσικά πρόσωπα.

- Η απόφαση υπ' αριθ. 859/2024 αφορούσε διαδικασία η συνολική διάρκεια της οποίας ανερχόταν σε τρία έτη, οκτώ μήνες και έντεκα ημέρες. Το δικαστήριο έλαβε υπόψη ότι η εκδίκαση της υπόθεσης είχε αναβληθεί τον Απρίλιο του 2020 και πάλι τον Απρίλιο του 2021 λόγω της πανδημίας Covid-19.

28. Τέλος, όσον αφορά τις αποφάσεις του Αρείου Πάγου:

- Στην απόφαση υπ' αριθ. 1/2019 το δικαστήριο υπολόγισε ότι μέχρι την έκδοση της απόφασης είχαν παρέλθει δύο έτη, οκτώ μήνες και είκοσι μία ημέρες - από το διάστημα αυτό αφαιρέσει επτά μήνες για αναβολή λόγω απεργίας των δικηγόρων. Δεν έλαβε υπόψη το χρονικό διάστημα που παρήλθε μέχρι να είναι διαθέσιμο επίσημο αντίγραφο της απόφασης, δεδομένου ότι η απόφαση επί του βασίμου είχε απορρίψει την αναίρεση και ότι δεν ανέκυπτε ζήτημα εκτέλεσης.

- Στην απόφαση υπ' αριθ. 1/2021 το δικαστήριο είχε υπολογίσει ότι είχαν περάσει τρία έτη, εννέα μήνες και μία ημέρα μέχρι την έκδοση της απόφασης και είχε αφαιρέσει από αυτό οκτώ μήνες και δεκαπέντε ημέρες λόγω αναβολής που ζήτησε ο αιτών. Έλαβε υπόψη την πολυπλοκότητα της υπόθεσης και το διακύβευμα.

- Στην απόφαση υπ' αριθ. 1/2023 το δικαστήριο υπολόγισε ότι είχαν περάσει δύο έτη, εννέα μήνες και δεκαεπτά ημέρες μέχρι να καταστεί τελεσίδικη η απόφαση που έκανε δεκτή την αναίρεση και να είναι διαθέσιμο επίσημο αντίγραφο. Έλαβε υπόψη την προσωρινή αναστολή των εργασιών του δικαστηρίου λόγω της πανδημίας του Covid-19 και το διακύβευμα.

- Στην απόφαση υπ' αριθ. 2/2023 το δικαστήριο έλαβε ως αφετηρία την εκδίκαση της αναίρεσης και υπολόγισε ότι μέχρι την έκδοση της απόφασης είχαν περάσει τρία

έτη, ένας μήνας και δεκαοκτώ ημέρες. Η αναίρεση είχε εκδικαστεί τον Δεκέμβριο του 2018 και η Σύσκεψη πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 2019. Ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αγωγή για δίκαιη ικανοποίηση, επικαλούμενος την ανωτέρα βία που συνιστούσε η πανδημία Covid-19, η οποία είχε οδηγήσει σε αναστολή των εργασιών του δικαστηρίου.

IV. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

A. Έκθεση αξιολόγησης της CEPEJ της 16ης Οκτωβρίου 2024

29. Στις 16 Οκτωβρίου 2024 δημοσιεύθηκε έκθεση αξιολόγησης που εκπονήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ). Η έκθεση μέτρησε την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των ευρωπαϊκών δικαστικών συστημάτων με βάση στοιχεία που αφορούσαν το 2022. Η Ελλάδα είναι ένα από τα τρία κράτη που καταλαμβάνουν την κατηγορία «προειδοποίησης» της CEPEJ στις πρωτοβάθμιες αστικές και εμπορικές δικαστικές υποθέσεις λόγω των χαμηλών ποσοστών εκκαθάρισης (η αναλογία του αριθμού επιλυμένων υποθέσεων προς τον αριθμό των εισερχόμενων υποθέσεων) και του μεγάλου «χρόνου διάθεσης» (ο εκτιμώμενος αριθμός ημερών που απαιτούνται για την επίλυση μιας εκκρεμούς υπόθεσης σε ένα δικαστήριο, δηλαδή ο λόγος του αριθμού των εκκρεμών υποθέσεων προς τον αριθμό των επιλυμένων υποθέσεων, πολλαπλασιασμένος επί 365).

30. Όσον αφορά τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις, το ποσοστό εκκαθάρισης σε πρώτο βαθμό εξελίχθηκε ως εξής: 58 % (2012), 80 % (2013), 113 % (2014), 102 % (2015), 99 % (2016), 96 % (2017), 86 % (2018) 86 % (2019), 82 % (2021) και 93 % (2022). Ο αριθμός των εισερχόμενων υποθέσεων ανά εκατό κατοίκους σε κάθε έτος ήταν αντίστοιχα 5,83, 6,23, 2,23, 2,12, 1,36, 1,86, 1,99, 1,92, 1,73 και 1,31.

31. Σε δεύτερο βαθμό το ποσοστό εκκαθάρισης ήταν 93 % (2015), 75 % (2016), 113 % (2017), 97 % (2018), 101 % (2019), 102 % (2021) και 79 % (2022). Ο αριθμός των εισερχόμενων υποθέσεων ανά εκατό κατοίκους εξελίχθηκε ως εξής: 0,23 (2012),

MARIA ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.Ε.Ξ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

T. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

0,25 (2014), 0,23 (2015), 0,17 (2016), 0,19 (2017), 0,21 (2018), 0,22 (2019), 0,09 (2021) και 0,15 (2022). Τα στοιχεία για την τον ανώτατο βαθμό δεν παρασχέθηκαν για όλα τα έτη, ενώ δεν παρασχέθηκαν συνολικά στοιχεία για το έτος 2020.

32. Όσον αφορά την εξέλιξη του «χρόνου διάθεσης» όσον αφορά τις πρωτοβάθμιες αστικές και εμπορικές δικαστικές υποθέσεις, η κατάσταση είχε ως εξής: 469 ημέρες (2012), 330 ημέρες (2014), 378 ημέρες (2015), 610 ημέρες (2016), 479 ημέρες (2017), 559 ημέρες (2018), 637 ημέρες (2019), 728 ημέρες (2021) και 746 ημέρες (2022). Η ευρωπαϊκή διάμεσος σε πρώτο βαθμό ήταν 239. Ο «χρόνος διάθεσης» σε δεύτερο βαθμό ήταν αντίστοιχα 834 ημέρες, 509 ημέρες, 588 ημέρες, 1.149 ημέρες, 640 ημέρες, 662 ημέρες, 638 ημέρες, 610 ημέρες και 422 ημέρες. Η ευρωπαϊκή διάμεσος σε δεύτερο βαθμό ήταν 200 ημέρες.

B. Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης

33. Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2024 (ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών COM(2024)950) παρείχε πληροφορίες σχετικά με τη διάρκεια των διαδικασιών στα είκοσι επτά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες βασίστηκαν σε στοιχεία που συνέλεξε η CEPEJ. Σύμφωνα με τον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης, όσον αφορά τον εκτιμώμενο χρόνο που απαιτείται για την επίλυση των επίδικων αστικών και εμπορικών υποθέσεων το 2022, από τα είκοσι δύο κράτη μέλη που παρείχαν στοιχεία για το 2022, η Ελλάδα κατατάσσεται στην εικοστή δεύτερη θέση με τον υψηλότερο «χρόνο διάθεσης» σε πρώτο βαθμό και στη δέκατη έβδομη θέση όσον αφορά τις υποθέσεις σε δεύτερο βαθμό.

Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.ΕΞ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

Τ. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

I. ΦΕΡΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

34. Η προσφεύγουσα διαμαρτυρήθηκε για την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, επικαλούμενη το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο στο σχετικό μέρος του έχει ως εξής:

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί ... εντός εύλογης προθεσμίας από ... δικαστήριο ... »

35. Η προσφεύγουσα κατήγγειλε περαιτέρω ότι το αποτελεσματικό ένδικο μέσο για την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, όπως προβλέπεται στο Νόμο 4239/2014, δεν ήταν αποτελεσματικό. Η αιτίαση κοινοποιήθηκε στην Κυβέρνηση βάσει του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης. Το Άρθρο 13 έχει ως εξής:

«Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάζονται τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση, έχει το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, ακόμη και εάν η παραβίαση διαπράχθηκε από πρόσωπα που ενεργούν κατά την άσκηση των δημοσίων καθηκόντων τους.»

A. Παραδεκτό

36. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι η προσφεύγουσα δεν είχε εξαντλήσει τα διαθέσιμα εθνικά ένδικα μέσα. Ο Νόμος 4239/2014 είχε εισαγάγει ένα προσιτό και αποτελεσματικό ένδικο μέσο με το οποίο θα μπορούσαν να προβληθούν ισχυρισμοί περί παραβίασης της απαίτησης εύλογης προθεσμίας του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, και η προσφεύγουσα θα μπορούσε να το είχε χρησιμοποιήσει. Ειδικότερα, όσον αφορά τη διαδικασία σε πρώτο βαθμό, αυτή είχε ολοκληρωθεί με την έκδοση της απόφασης υπ' αριθ. 942/2015 –δηλαδή σε χρόνο κατά τον οποίο ο Νόμος 4239/2014 είχε ήδη τεθεί σε ισχύ. Ωστόσο, δεν είχε κάνει χρήση αυτής της δυνατότητας.

37. Η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι η αξίωση για δίκαιη ικανοποίηση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά αποτελεσματικό ένδικο μέσο, διότι δεν επιτρέπει στην πράξη την αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που υπέστη λόγω της υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας. Το ένδικο μέσο έπρεπε να ασκείται σε κάθε στάδιο δικαιοδοσίας και δεν επέτρεπε παράπονα σχετικά με τη συνολική διάρκεια της διαδικασίας. Η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι η χρήση του συνεπάγεται, επίσης, υπερβολικό κόστος, πολλαπλασιάζει τον αριθμό των διαδικασιών και προκαλεί περαιτέρω καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης. Επιπλέον, αν είχε ασκήσει το ένδικο μέσο, πιθανότατα θα είχε απορριφθεί. Ακόμη και αν είχε γίνει δεκτό, η επιδικασθείσα αποζημίωση θα ήταν μικρότερη από το ποσό που απαιτείται για την άσκησή της.

38. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι το ζήτημα της εξάντλησης των εθνικών ένδικων μέσων συνδέεται στενά με την ουσία της αιτίας της προσφεύγουσας βάσει του άρθρου 13 της Σύμβασης ότι δεν είχε στη διάθεσή της αποτελεσματικό ένδικο μέσο για την εικαζόμενη παραβίαση του δικαιώματός της σε δίκη εντός εύλογης προθεσμίας. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο συνενώνει την ένσταση της Κυβερνήσεως με την εν λόγω αιτίαση (βλ., για παράδειγμα, *Altius Insurance LTD κατά Κύπρου*, αριθ. 41151/20, § 67, 24 Οκτωβρίου 2023, με περαιτέρω παραπομπές, και *Ananyev και άλλοι κατά Ρωσίας*, αριθ. 42525/07 και 60800/08, § 70, 10 Ιανουαρίου 2012).

39. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι αιτιάσεις σχετικά με τη διάρκεια της διαδικασίας και την έλλειψη αποτελεσματικού εθνικού ένδικου μέσου δεν είναι προδήλως αβάσιμες κατά την έννοια του άρθρου 35 § 3 (α) της Σύμβασης. Σημειώνει, επίσης, ότι δεν είναι απαράδεκτες για οποιονδήποτε άλλο λόγο. Συνεπώς, πρέπει να κριθούν παραδεκτές.

B. Βάσιμο

I. Φερόμενη παραβίαση του Άρθρου 13 σε συνδυασμό με το Άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.ΕΞ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

T. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

(α) Οι ισχυρισμοί των διαδίκων

(i) Η προσφεύγουσα

40. Η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι το εθνικό ένδικο μέσο, όπως ορίζεται στον Νόμο 4239/2014, δεν ήταν αποτελεσματικό, καθώς έπρεπε να ασκηθεί σε κάθε στάδιο δικαιοδοσίας και όχι στο τέλος ολόκληρης της διαδικασίας, όσον αφορά τη συνολική διάρκεια της εν λόγω διαδικασίας. Ο νόμος ήταν έτσι δομημένος ώστε να αποθαρρύνει τους πολίτες από την άσκηση του ένδικου μέσου και να μην επιδικάζεται αποζημίωση. Εάν η προσφεύγουσα είχε κάνει χρήση του εν λόγω ένδικου μέσου, δεν θα μπορούσε να παραπονεθεί για όλη τη διάρκεια της διαδικασίας σε τρεις βαθμούς. Δεδομένου ότι ο νόμος δεν επέτρεπε να λαμβάνονται υπόψη οι καθυστερήσεις που προέκυψαν στα προηγούμενα στάδια και δεδομένου ότι ο Άρειος Πάγος απέρριπτε αγωγές όταν η διάρκεια της διαδικασίας δεν υπερέβαινε κατά πολύ τα τρία έτη, η αξίωσή της θα είχε σίγουρα απορριφθεί.

41. Η προσφεύγουσα υποστήριξε περαιτέρω ότι από την έκδοσή του η εφαρμογή του νόμου έδειξε πειστικά ότι το ένδικο μέσο απέτυχε, αφενός, να αποκαταστήσει τη βλάβη που υπέστη και, αφετέρου, να διασφαλίσει ότι η διαδικασία θα διεξαγόταν εντός εύλογης προθεσμίας. Η αποζημίωση επιδικαζόταν σπάνια και, αν επιδικαζόταν, ήταν πολύ χαμηλή και καταβαλλόταν μόνο με μεγάλη καθυστέρηση. Ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους χειρίστηκε πράγματι 314 υποθέσεις και ότι επιδικάστηκε το ποσό των 413.680,314 ευρώ, αυτό σημαίνει ότι επιδικάστηκαν σε κάθε αιτούντα κατά μέσο όρο μόνο 1.317,45 ευρώ. Το ποσό αυτό δεν θα κάλυπτε ούτε τα δικαστικά έξοδα, τα δικαστικά τέλη και την αμοιβή του δικηγόρου και του δικαστικού επιμελητή. Κατά τη διάρκεια μιας περιόδου δέκα ετών είχαν ασκηθεί στον Άρειο Πάγο μόνο τέσσερις αξιώσεις για δίκαιη ικανοποίηση, οι οποίες απορρίφθηκαν όλες. Από τις αιτήσεις που υποβλήθηκαν στο Εφετείο Αθηνών και στο Πρωτοδικείο Αθηνών, μόνο το 50 % είχαν γίνει δεκτές ή εν μέρει δεκτές. Η προσφεύγουσα πρόσθεσε ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που ήταν διαθέσιμα από την CEPEJ, το 2012 (όταν το εν

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.Ε.Ξ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

T. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

λόγω εθνικό ένδικο μέσο δεν είχε ακόμη εισαχθεί) ο μέσος «χρόνος διάθεσης» όσον αφορά τις πρωτοβάθμιες αστικές και εμπορικές υποθέσεις ήταν πάνω από 500 ημέρες, ενώ το 2019 ήταν πάνω από 600 ημέρες και το 2021 πάνω από 700 ημέρες.

42. Η ίδια η κατασκευή του ενδίκου μέσου είχε αποτρέψει τους διαδίκους από την άσκησή του και είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους, καθώς οι αιτούντες που επεδίωκαν αυτό το ένδικο μέσο θα επιβαρύνονταν με υπερβολικό κόστος για την αναζήτηση αποζημίωσης σε κάθε στάδιο δικαιοδοσίας. Σε περίπτωση που είχε ασκήσει το ένδικο μέσο μόνο ενώπιον του Αρείου Πάγου, θα έπρεπε να καταβάλει συνολικά 2.050 ευρώ: δικαστικό ένσημο 150 ευρώ, δικηγορική αμοιβή 1.399 ευρώ (συν 335,76 ευρώ ΦΠΑ), χαρτόσημο 36 ευρώ, έξοδα δικαστικού επιμελητή 45 ευρώ, συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο 50 ευρώ και λοιπά έξοδα 34,24 ευρώ. Ωστόσο, δεν θα μπορούσε να καλύψει τα έξοδα αυτά με τη σύνταξή της και, ακόμη και αν της είχε επιδικαστεί αποζημίωση, αυτή θα ήταν μικρότερη από τα έξοδα που προέκυψαν. Επίσης, δεν μπορούσε να λάβει νομική συνδρομή καθώς λάμβανε μηνιαία σύνταξη 866,18 ευρώ –για να λάβει νομική συνδρομή, το εισόδημά της δεν έπρεπε να υπερβαίνει τα 505,60 ευρώ– ποσό που αντιστοιχεί στα δύο τρίτα του ελάχιστου εισοδήματος που προβλέπει η εθνική γενική συλλογική σύμβαση εργασίας. Η προσφεύγουσα υπέβαλε στο Δικαστήριο το εκκαθαριστικό σημείωμα της σύνταξής της για τον Ιούλιο 2020.

43. Η προσφεύγουσα υποστήριξε περαιτέρω ότι σε περίπτωση μερικής απόρριψης των αιτήσεων αποζημίωσης, έστω και κατά το ποσό του 1 ευρώ, τα δικαστικά έξοδα θα συμψηφίζονταν, πράγμα που σημαίνει ότι κάθε διάδικος θα έπρεπε να καταβάλει τα δικά του έξοδα, ενώ θα έπρεπε να καταβάλει και το δικαστικό τέλος. Οι δικηγόροι – γνωρίζοντας τους χαμηλούς μέσους μισθούς των υπαλλήλων τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα (600 ευρώ από το 2010) και το υψηλό κόστος που απαιτείται για την υποβολή αίτησης σε κάθε βαθμό– δεν συμβούλευαν τους πελάτες τους να κινήσουν παράλληλες διαδικασίες και με τον τρόπο αυτό να επιβαρυνθούν με

πρόσθετα έξοδα και δικηγορικές αμοιβές όταν εκκρεμούσαν οι εφέσεις ή αναιρέσεις τους.

44. Επιπλέον, η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι σε περιπτώσεις όπως η παρούσα υπόθεση, το δικαστήριο που είχε την αρμοδιότητα να αποφανθεί σχετικά με το προαναφερθέν ένδικο μέσο, ήταν το ίδιο με εκείνο που εκδίκασε την υπόθεση με καθυστέρηση και ότι οποιαδήποτε καθυστέρηση εκ μέρους ενός δικαστή αντιμετωπίστηκε από δικαστές αντίστοιχου βαθμού. Καθώς μια αίτηση θα είχε εξεταστεί από έναν μόνο δικαστή του ίδιου δικαστηρίου, ήταν πολύ πιθανό ο δικαστής να την απορρίψει για να μην εκθέσει τον συνάδελφό του. Αυτό δεν θα συνέβαινε στην περίπτωση που η αίτηση θα εξεταζόταν από τρεις δικαστές ενός ανώτατου δικαστηρίου ή από το Δικαστήριο Αγωγών Κακοδικίας.

(ii) *Η Κυβέρνηση*

45. Η Κυβέρνηση επανέλαβε ότι το ζήτημα της άσκησης του προαναφερθέντος ενδίκου μέσου σε κάθε στάδιο δικαιοδοσίας είχε απασχολήσει το Δικαστήριο όταν είχε αποφανθεί σχετικά με την αποτελεσματικότητα του ενδίκου μέσου στην υπόθεση *Ξυνός* (που αναφέρθηκε παραπάνω). Στην απόφασή του επί του παραδεκτού στην υπόθεση *Τεχνική Ολυμπιακή Α.Ε. κατά Ελλάδας* (επί του παραδεκτού), (αριθ. 40547/10, 1 Οκτωβρίου 2013), το Δικαστήριο είχε σημειώσει ότι η άσκηση του ενδίκου μέσου θα διευκολυνόταν εάν οι αιτούντες σε τέτοιες περιπτώσεις είχαν τη δυνατότητα να διαμαρτύρονται για τη συνολική διάρκεια της διαδικασίας, η οποία θα μπορούσε ενδεχομένως να εκτείνεται σε πολλές περιπτώσεις. Ωστόσο, έλαβε υπόψη τη διακριτική ευχέρεια των συμβαλλομένων μερών να οργανώσουν ένα εθνικό ένδικο μέσο κατά τρόπο που να συνάδει με το νομικό τους σύστημα. Αναφερόμενη στην αιτιολογική έκθεση του νόμου, η Κυβέρνηση πρόσθεσε ότι το Δικαστήριο δεν θεώρησε καθοριστικό το γεγονός ότι οι κανόνες για την υποβολή αίτησης αποζημίωσης δεν αντιστοιχούσαν ακριβώς στα κριτήρια του Δικαστηρίου. Οι ισχυρισμοί της

προσφεύγουσας ήταν θεωρητικοί και άσχετοι, δεδομένου ότι, αν υπήρξε καθυστέρηση στην παρούσα υπόθεση, αυτή σημειώθηκε κατά τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας διαδικασίας και η αξίωσή της θα μπορούσε να εξεταστεί από το αρμόδιο δικαστήριο.

46. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι το Δικαστήριο, κάθε φορά που αξιολογούσε το εύλογο της διάρκειας της διαδικασίας, λάμβανε σταθερά υπόψη του τη σημασία του διακυβεύματος για τον προσφεύγοντα. Υποστήριξε ότι το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρχε ισχυρό αλλά μαχητό τεκμήριο ότι η υπερβολικά μακρά διάρκεια της διαδικασίας θα προκαλούσε ηθική βλάβη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η διάρκεια της διαδικασίας θα μπορούσε να οδηγήσει σε ελάχιστη ή μηδενική ηθική βλάβη, και τα εθνικά δικαστήρια θα έπρεπε τότε να αιτιολογήσουν επαρκώς την απόφασή τους. Το άρθρο 41 της Σύμβασης επέτρεπε τη διακριτική ευχέρεια να αποφασιστεί αν θα πρέπει να επιδικαστεί δίκαιη ικανοποίηση σε περίπτωση που το εθνικό δίκαιο του εν λόγω συμβαλλόμενου μέρους επέτρεπε μερική αποζημίωση και μόνο αν αυτό ήταν πραγματικά αναγκαίο. Επιπλέον, το Δικαστήριο επιδίκαζε αποζημίωση εάν την έκρινε «δίκαιη»· θα μπορούσε να αποφανθεί ότι η διαπίστωση της παραβίασης αποτελούσε από μόνη της επαρκή δίκαιη ικανοποίηση. Για τον καθορισμό του ποσού (εάν υπάρχει) που πρέπει να επιδικαστεί, το Δικαστήριο θα εξετάσει τις ειδικές περιστάσεις και το πλαίσιο κάθε υπόθεσης, τη φύση και τη σοβαρότητα των διαπιστωμένων παραβιάσεων, τη δική του πρακτική και τις οικονομικές συνθήκες στο εναγόμενο κράτος.

47. Η Κυβέρνηση υποστήριξε, επίσης, ότι από τα στατιστικά στοιχεία του Πρωτοδικείου Αθηνών προκύπτει ότι ορισμένες αιτιάσεις έγιναν δεκτές, εν όλω ή εν μέρει, ενώ άλλες απορρίφθηκαν. Η προσφεύγουσα δεν μπορούσε να γνωρίζει αν η δική της αίτηση θα είχε θετική έκβαση ή όχι. Η απλή αμφιβολία ως προς την αποτελεσματικότητα ενός μέσου δεν την απάλλασε από την υποχρέωση να το ασκήσει, και η αποζημίωση για ηθική βλάβη δεν επιδικάστηκε σε όλες τις περιπτώσεις.

48. Η Κυβέρνηση υποστήριξε, επίσης, ότι υπήρχε ένα πλήρες σύστημα προστασίας για τα οικονομικά μειονεκτούντα πρόσωπα που τα απάλλασε από την καταβολή

εξόδων και δικαστικών εξόδων –η προσφεύγουσα, η οποία εκπροσωπήθηκε από δικηγόρο, δεν είχε επωφεληθεί από το σύστημα αυτό. Ο ισχυρισμός της ότι είχε μόνο χαμηλό εισόδημα δεν είχε τεκμηριωθεί, καθώς δεν είχε προσκομίσει αποδείξεις για το συνολικό ετήσιο εισόδημά της, αλλά μόνο ένα εκκαθαριστικό σημείωμα για τη σύνταξη (παρόλο που της είχαν επιδικαστεί χιλιάδες ευρώ με δικαστικές αποφάσεις). Όσον αφορά τα έξοδα που οφείλονται για μια τέτοια αιτίαση, η Κυβέρνηση παρέπεμψε στο Παράρτημα I του Κώδικα Δικηγόρων (Νόμος 4194/2013) και υποστήριξε ότι δεν ήταν υπερβολικά. Το δικαστικό παράβολο ανερχόταν σε 100 ευρώ σε πρώτο και δεύτερο βαθμό, αντίστοιχα, και σε 150 ευρώ στον Άρειο Πάγο (άρθρο 6 § 3 του Νόμου 4239/2014). Το πληρεξούσιο δεν απαιτείτο να είναι συμβολαιογραφικό.

49. Τέλος, η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι το Δικαστήριο είχε αποφανθεί στο παρελθόν ότι οι διαδικασίες που προβλέπει ο νόμος για τον καθορισμό του αρμόδιου δικαστηρίου και ο τρόπος προσδιορισμού της δικαιοδοσίας δεν εγείρουν από μόνες τους ζητήματα μεροληψίας. Επιπλέον, στην προκειμένη περίπτωση, η αιτίαση της προσφεύγουσας είχε εκφραστεί με γενικό και αόριστο τρόπο, χωρίς να τεθεί κανένα συγκεκριμένο ζήτημα σχετικά με την υποτιθέμενη έλλειψη αμεροληψίας οποιουδήποτε δικαστή. Το ελληνικό δίκαιο προέβλεπε και άλλα πιθανά ένδικα μέσα, όπως η αίτηση εξαίρεσης του δικαστή και η αγωγή κακοδικίας κατά του δικαστή.

(β) Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

(i) Γενικές αρχές

50. Η υποχρέωση που προβλέπεται στο άρθρο 35 απαιτεί μόνο ότι ο προσφεύγων θα πρέπει να έχει κανονικά τη δυνατότητα προσφυγής σε ένδικα μέσα που είναι πιθανόν αποτελεσματικά, επαρκή και προσβάσιμα. Ειδικότερα, τα μόνα ένδικα μέσα που η Σύμβαση απαιτεί να εξαντληθούν είναι εκείνα που σχετίζονται με τις καταγγελλόμενες παραβάσεις και είναι ταυτόχρονα διαθέσιμα και επαρκή. Η ύπαρξη των ενδίκων αυτών μέσων πρέπει να είναι επαρκώς βέβαιη όχι μόνο στη θεωρία αλλά

και στην πράξη, διαφορετικά δεν θα έχουν την απαιτούμενη προσβασιμότητα και αποτελεσματικότητα (βλ. *Sejdovic κατά Ιταλίας* [GC], αριθ. 56581/00, § 45, ECHR 2006-II, *Scordino κατά Ιταλίας* (αρ. 1) [GC], αρ. 36813/97, § 142, ΕΔΔΑ 2006-V, και *Keaney κατά Ιρλανδίας*, αριθ. 72060/17, § 108, 30 Απριλίου 2020).

51. Οι αρχές σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 13 της Σύμβασης στις αιτιάσεις για παραβίαση του δικαιώματος εκδίκασης εντός εύλογης προθεσμίας παρατίθενται σε διάφορες αποφάσεις (βλ. μεταξύ άλλων, *Bara και Kola κατά Αλβανίας*, αριθ. 43391/18 και 17766/19, § 105, 12 Οκτωβρίου 2021, *Βασίλειος Αθανασίου και λοιποί*, ό.π., § 55, *McFarlane κατά Ιρλανδίας* [GC], αριθ. 31333/06, § 108, 10 Σεπτεμβρίου 2010, *Sürmeli κατά Γερμανίας* [GC], αριθ. 75529/01, §§ 97-101, ΕΔΔΑ 2006-VII, *Scordino*, ό.π., §§ 182-89, και *Kudła κατά Πολωνίας* [GC], αριθ. 30210/96, § 157, ECHR 2000-XI).

52. Ένα ένδικο μέσο που αποσκοπεί στην επιτάχυνση της διαδικασίας, ώστε να αποτραπεί η υπερβολική της διάρκεια, είναι η πιο αποτελεσματική λύση (βλ. *Scordino*, ό.π., § 183). Ωστόσο, τα κράτη μπορούν, επίσης, να επιλέξουν να εισαγάγουν μόνο ένα αποζημιωτικό ένδικο μέσο, χωρίς το μέσο αυτό να θεωρείται αναποτελεσματικό. Το Δικαστήριο έχει θέσει βασικά κριτήρια για την επιβεβαίωση της αποτελεσματικότητας ενός αποζημιωτικού μέσου όσον αφορά την υπερβολική διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών. Τα κριτήρια αυτά είναι τα εξής:

- η αγωγή αποζημίωσης πρέπει να εκδικάζεται εντός εύλογης προθεσμίας,
- η αποζημίωση πρέπει να καταβάλλεται αμέσως και γενικά το αργότερο εντός έξι μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση επιδίκασης της αποζημίωσης καθίσταται εκτελεστή,
- οι διαδικαστικοί κανόνες που διέπουν την αγωγή αποζημίωσης πρέπει να είναι σύμφωνοι με την αρχή της δίκαιης δίκης που κατοχυρώνεται από το άρθρο 6 της Σύμβασης,
- οι κανόνες σχετικά με τα δικαστικά έξοδα δεν πρέπει να επιβαρύνουν υπέρμετρα τους διαδίκους όταν η προσφυγή τους είναι δικαιολογημένη,

- το επίπεδο της αποζημίωσης δεν πρέπει να είναι παράλογο σε σύγκριση με τις αποφάσεις που έχει εκδώσει το Δικαστήριο σε παρόμοιες υποθέσεις (βλέπε *Valada Matos das Neves κατά Πορτογαλίας*, αριθ. 73798/13, § 73, 29 Οκτωβρίου 2015, και *Brudan κατά Ρουμανίας*, αριθ. 75717/14, § 69, 10 Απριλίου 2018).

53. Όταν ένα κράτος έχει κάνει ένα σημαντικό βήμα εισάγοντας ένα αποζημιωτικό ένδικο μέσο, το Δικαστήριο πρέπει να αφήσει ένα ευρύτερο περιθώριο εκτίμησης στο κράτος, ώστε να του επιτρέψει να οργανώσει το ένδικο μέσο κατά τρόπο που να συνάδει με το δικό του νομικό σύστημα και τις παραδόσεις του και με το βιοτικό επίπεδο της οικείας χώρας. Το Δικαστήριο οφείλει να ελέγχει αν ο τρόπος ερμηνείας και εφαρμογής του εθνικού δικαίου επιφέρει συνέπειες που συνάδουν με τις αρχές της Σύμβασης, όπως αυτές ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου. Η αρχή της επικουρικότητας δεν σημαίνει ότι παραιτείται από κάθε έλεγχο του αποτελέσματος που επιτυγχάνεται με τη χρήση των εθνικών ένδικων μέσων, δεδομένου ότι η Σύμβαση δεν έχει σκοπό να εγγυάται θεωρητικά ή επίπλαστα δικαιώματα, αλλά δικαιώματα που είναι πρακτικά και αποτελεσματικά (βλ. *Cocchiarella v. Ιταλία* [GC], αριθ. 64886/01, §§ 80-83, ΕΔΔΑ 2006-V, και *Scordino*, ό.π., §§ 189-192).

(ii) Εφαρμογή των αρχών αυτών στην παρούσα υπόθεση

54. Το Δικαστήριο διαπιστώνει κατ' αρχάς ότι η αιτίαση της προσφεύγουσας σχετικά με τη διάρκεια της διαδικασίας, η οποία διήρκεσε σχεδόν δεκαεννέα έτη σε τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας, είναι «βάσιμη» για τους σκοπούς του άρθρου 13 και ότι η προσφεύγουσα είχε δικαίωμα σε ένδικο μέσο με το οποίο θα μπορούσε να έχει επιτύχει κατάλληλη προστασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων για την εικαζόμενη παραβίαση του δικαιώματός της για δικάσιμος εντός εύλογης προθεσμίας βάσει του άρθρου 6 § 1 (βλ. για παράδειγμα, *Wcisło και Cabaj κατά Πολωνίας*, αριθ. 49725/11 και 79950/13, § 142, 8 Νοεμβρίου 2018).

(α) Ο «κατακερματισμός» της διαδικασίας ανά στάδιο δικαιοδοσίας

55. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 3 § 1 του Νόμου 4239/2014, οι αξιώσεις για δίκαιη ικανοποίηση πρέπει να ασκούνται χωριστά σε κάθε βαθμό δικαιοδοσίας εντός έξι μηνών από την έκδοση της «οριστικής απόφασης» που έλαβε το δικαστήριο στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας (βλ. παράγραφο 16 ανωτέρω).

56. Σημειώνει περαιτέρω ότι το αποζημιωτικό ένδικο μέσο που εισήγαγε ο Νόμος 4239/2014 για τις αστικές διαδικασίες προβλέπει μια διαδικασία που είναι σχεδόν πανομοιότυπη με το ένδικο μέσο που εισήγαγε ο Νόμος 4055/2012 μετά την πολιτική απόφαση *Βασίλειος Αθανασίου και λοιποί* (που αναφέρεται ανωτέρω), η οποία αφορούσε την υπερβολική διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων. Η αποτελεσματικότητα της τελευταίας εξετάστηκε στην περίπτωση της *Τεχνική Ολυμπιακή Α.Ε.* (που αναφέρεται ανωτέρω), όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι το ένδικο μέσο μπορούσε να αφορά μόνο τη διάρκεια της διαδικασίας σε ένα στάδιο δικαιοδοσίας. Αφού έλαβε υπόψη του το περιθώριο εκτίμησης που απολαμβάνουν τα συμβαλλόμενα κράτη για την οργάνωση ενός εθνικού ένδικου μέσου, αποδέχθηκε το επιχείρημα της Κυβέρνησης ότι θα υπήρχε κίνδυνος να κατατεθούν περιττές αξιώσεις για δίκαιη ικανοποίηση, εάν οι αιτούντες είχαν το δικαίωμα να διαμαρτύρονται σε κάθε στάδιο δικαιοδοσίας για τη διάρκεια όλων των σταδίων της διαδικασίας (ό.π. § 46). Το Δικαστήριο παρατήρησε, ωστόσο, παραπέμποντας στη δική του νομολογία, ότι η άσκηση του δικαιώματος αποζημίωσης θα διευκολυνόταν εάν ο αιτών είχε τη δυνατότητα να παραπονεθεί για τη διάρκεια της διαδικασίας στο σύνολό της, η οποία εκτείνεται σε διάφορα επίπεδα δικαιοδοσίας (ό.π. § 45). Σημείωσε, επίσης, ότι οι ρυθμίσεις για τη χρήση του αποζημιωτικού μέσου δεν ανταποκρίνονταν ακριβώς στα κριτήρια που είχε θέσει το Δικαστήριο. Το Δικαστήριο δεν το θεώρησε αυτό αποφασιστικό, αλλά δήλωσε ότι η θέση του μπορεί να επανεξεταστεί στο μέλλον (ό.π. § 49).

57. Σε μεταγενέστερη απόφαση στην υπόθεση *Ξυνός*, που αναφέρθηκε παραπάνω, το Δικαστήριο έκρινε ότι το ένδικο μέσο που εισήχθη με τον Νόμο 4239/2014 με σκοπό να επιτραπεί η αποζημίωση για αδικαιολόγητες καθυστερήσεις σε διαδικασίες ενώπιον πολιτικών δικαστηρίων, ποινικών δικαστηρίων και του Ελεγκτικού Συνεδρίου προσέφερε την απαιτούμενη αποτελεσματικότητα για τους σκοπούς του άρθρου 35 § 1 και του άρθρου 13 της Σύμβασης (βλ. παράγραφο 20 ανωτέρω).

58. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι –ενόψει του γεγονότος ότι ο νομοθέτης είχε εισαγάγει ένα νέο αποζημιωτικό ένδικο μέσο– κατά την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς του στην ανωτέρω υπόθεση έλαβε δεόντως υπόψη του τη σημασία της εξέλιξης αυτής για την εθνική πρακτική, ενώ δέχθηκε ότι εναπόκειται πρωτίστως στα συμβαλλόμενα μέρη να εκτιμήσουν πώς οργανώνουν καλύτερα το νομικό τους σύστημα. Σημειώνει περαιτέρω ότι, κατά την υποβολή της παρούσας προσφυγής, το προαναφερθέν ένδικο μέσο ήταν σε λειτουργία για περισσότερα από έξι έτη, κατά τη διάρκεια των οποίων είχε αναπτυχθεί η σχετική εθνική πρακτική. Υπό το πρίσμα της νομολογίας του, όπως επιβεβαιώνεται από τις πιο πρόσφατες αποφάσεις (βλ. λεπτομερώς τις παραγράφους 59-62 κατωτέρω) και των διαθέσιμων πληροφοριών σχετικά με τις αποφάσεις που εκδίδονται από τα εθνικά δικαστήρια δυνάμει του Νόμου 4239/2014, το Δικαστήριο θεωρεί επί του παρόντος αναγκαίο να επανεξετάσει την αποτελεσματικότητα του εν λόγω ένδικου μέσου.

59. Μετά την έκδοση της απόφασης στην υπόθεση *Ξυνός* (που αναφέρεται ανωτέρω) στις 9 Οκτωβρίου 2014, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε περαιτέρω τη νομολογία του, σύμφωνα με την οποία ένα ένδικο μέσο για την άσκηση αιτίας σχετικά με τη διάρκεια της διαδικασίας είναι «αποτελεσματικό» κατά την έννοια του άρθρου 13 και του άρθρου 35 § 1 της Σύμβασης μόνο εάν είναι ικανό να καλύψει όλα τα στάδια της διαδικασίας που καταγγέλλεται και, επομένως, κατά τον ίδιο τρόπο όπως μια απόφαση που εκδίδεται από το Δικαστήριο, ικανό να λάβει υπόψη τη συνολική διάρκειά της (βλ. για παράδειγμα, *Lukenda κατά. Σλοβενία*, αριθ. 23032/02, § 79,

ΕΔΔΑ 2005-Χ, και *Koumoutsea κ.λπ. κατά Ελλάδα*, αριθ. 56625/00, § 17, 6 Μαρτίου 2003).

60. Ειδικότερα, στην πολιτική απόφαση *Rutkowski και λοιποί κατά Πολωνίας* (αριθ. 72287/10 και 2 άλλες, 7 Ιουλίου 2015) το Δικαστήριο έκρινε ότι η εθνική πρακτική του «κατακερματισμού της διαδικασίας» ήταν ένα από τα κύρια στοιχεία της συστημικής δυσλειτουργίας του θεσπισθέντος ένδικου μέσου. Ο κατακερματισμός συνίστατο στο ότι τα δικαστήρια δεν λάμβαναν υπόψη τους στο σύνολό τους διαδικασίες που είχαν καθοριστικές συνέπειες για την έκβαση των αιτήσεων αποζημίωσης του προσφεύγοντος, οι οποίες είτε είχαν απορριφθεί στο σύνολό τους ως αδικαιολόγητες είτε είχαν γίνει δεκτές μόνο εν μέρει (ό.π., §§ 176-181). Στην απόφαση *Kirinčić και λοιποί κατά Κροατίας* (αριθ. 31386/17, 30 Ιουλίου 2020) το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 λόγω υπερβολικής διάρκειας της αστικής διαδικασίας και του άρθρου 13 λόγω έλλειψης αποτελεσματικού ένδικου μέσου. Επανέλαβε ότι ένα σχετικό ένδικο μέσο που διαθέτει ένας διάδικος σε εθνικό επίπεδο είναι «αποτελεσματικό» μόνο εάν είναι ικανό να καλύψει όλα τα στάδια της διαδικασίας που καταγγέλλεται και, συνεπώς, όπως και μια απόφαση του Δικαστηρίου, να λάβει υπόψη τη συνολική διάρκειά της (ό.π., § 110). Τέλος, στην πρόσφατη απόφαση στην υπόθεση *Altius Insurance LTD* ([που αναφέρεται ανωτέρω](#), § 79) το Δικαστήριο έκρινε ότι η εθνική δικαστική πρακτική του διαχωρισμού της εξέτασης των αιτημάτων σχετικά με τη διάρκεια της διαδικασίας ανά στάδιο δικαιοδοσίας έρχεται σε αντίθεση με την προσέγγιση του Δικαστηρίου για την εξέταση της συνολικής διάρκειας της διαδικασίας και διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης.

61. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η κατασκευή του επίμαχου ένδικου μέσου εμποδίζει τα εθνικά δικαστήρια να εφαρμόσουν πρότυπα που συνάδουν με την αρχή που αποτυπώνεται στη νομολογία του και την προσέγγισή του στο θέμα, η οποία συνίσταται στην εξέταση της συνολικής

διάρκειας της διαδικασίας. Λόγω των προϋποθέσεων σχετικά με την άσκηση του εν λόγω ένδικου μέσου, οι αιτούντες υποχρεούνται να απευθύνονται σε κάθε δικαστήριο χωριστά –παρόλο που οι διαδικασίες μπορούν εν τω μεταξύ να συνεχιστούν σε επίπεδο εφέσεων και ανώτατου δικαστηρίου, χωρίς να υπάρχει δυνατότητα για κανένα από τα δικαστήρια να προβεί σε επανεξέταση της συνολικής διάρκειάς τους. Αυτό έρχεται, επίσης, σε αντίθεση με τη συνεπή προσέγγιση του Δικαστηρίου ότι, μολονότι η διαδικασία μπορεί να εκκρεμεί σε κάθε στάδιο για χρονικό διάστημα που δεν μπορεί να θεωρηθεί υπερβολικό αυτό καθαυτό, η συνολική διάρκεια μπορεί ωστόσο να είναι υπερβολική (βλ. για παράδειγμα, *Satakunnan Markkinapörssi Oy και Satamedia Oy κατά Φινλανδίας* [GC], αριθ. 931/13, §§ 210-211, 27 Ιουνίου 2017).

62. Επιπλέον, οι αιτούντες επιβαρύνονται υπέρμετρα με την υποβολή πολλαπλών αιτήσεων για δίκαιη ικανοποίηση και την κίνηση παράλληλων δικαστικών διαδικασιών, ακόμη και όταν δεν έχει ακόμη λάβει χώρα η οριστική εκδίκαση της υπόθεσής τους και δεν έχει εκδοθεί ακόμη η απόφαση επίλυσης της διαφοράς. Αυξάνει, επίσης, την επιβάρυνση των ήδη υπερφορτωμένων δικαστηρίων. Το πρόβλημα της χρονοβόρας διαδικασίας δεν συνίσταται σε μια σειρά στατικών γεγονότων, αλλά μάλλον σε ένα προοδευτικά εξελισσόμενο συμβάν, η σοβαρότητα του οποίου αυξάνεται προοδευτικά με την πάροδο του χρόνου (βλ. *Balogh κ.λπ. κατά Σλοβακίας*, αριθ. 35142/15, § 58, 31 Αυγούστου 2018) και μπορεί να εξεταστεί το σωρευτικό αποτέλεσμα της καθυστέρησης σε κάθε επίπεδο (βλ. *Piper κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αριθ. 44547/10, § 68, 21 Απριλίου 2015, και *Deumeland κατά Γερμανίας*, 29 Μαΐου 1986, § 90, σειρά Α αριθ. 100).

63. Το Δικαστήριο σημειώνει περαιτέρω ότι σε ορισμένες αποφάσεις που επικαλείται η Κυβέρνηση απορρίφθηκε ρητά το επιχείρημα των αιτούντων ότι θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η υπερβολική διάρκεια των διαδικασιών σε προηγούμενες βαθμίδες. Αυτό είναι ενδεικτικό των περιορισμών του μέτρου.

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.Ε.Ξ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

Τ. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

(β) Κριτήρια για την εκτίμηση του τι συνιστά «εύλογη» προθεσμία στις αποφάσεις απόρριψης αιτήσεων δίκαιης ικανοποίησης

64. Η Κυβέρνηση υπέβαλε πενήντα εννέα αποφάσεις στις οποίες εξετάστηκαν επί του βασίμου αιτήσεις αποζημίωσης για υπερβολική διάρκεια αστικών διαδικασιών, οι οποίες εκδόθηκαν από τα δικαστήρια της Αθήνας μεταξύ 2015 και 2024 (βλέπε παραγράφους 21-28 ανωτέρω). Σε είκοσι περιπτώσεις, οι αξιώσεις δίκαιης ικανοποίησης απορρίφθηκαν επί του βασίμου. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η ερμηνεία των εθνικών δικαστηρίων όσον αφορά την εφαρμογή των κριτηρίων για την εκτίμηση της διάρκειας της διαδικασίας στα παραδείγματα αυτά δεν ήταν πάντοτε σύμφωνη με τη νομολογία του Δικαστηρίου.

65. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο θα επικεντρωθεί στα πιο ενδεικτικά παραδείγματα όπου η απόκλιση αυτή ήταν καθοριστική για την έκβαση των αιτήσεων που υποβλήθηκαν για δίκαιη ικανοποίηση. Υπήρχαν περιπτώσεις όπου τα εθνικά δικαστήρια δεν διαπίστωσαν κανένα ελάττωμα στη συμπεριφορά των αρχών, παρά τις καθυστερήσεις συνολικής διάρκειας άνω των τριών ετών, για τις οποίες ο διάδικος δεν μπορούσε σαφώς να θεωρηθεί υπεύθυνος, ενώ επιπλέον, μετά από αναβολή που ζήτησε ο τελευταίος, το δικαστήριο όρισε ημερομηνία δικασίμου που ήταν περισσότερο από τρία έτη μετά την αναβολή αυτή. Ακόμη και αν ληφθεί υπόψη η αρχή ότι η δικονομική πρωτοβουλία ανήκει στους διαδίκους, η στάση των διαδίκων δεν απαλλάσσει τους δικαστές από την υποχρέωσή τους να διασφαλίζουν την ταχύτητα που απαιτεί το άρθρο 6 § 1 (βλ. για παράδειγμα, *Kotaridis v. Ελλάδα*, αριθ. 205/08, § 27, 15 Ιουλίου 2010, και *Παφίτης και λοιποί κατά Ελλάδας*, 26 Φεβρουαρίου 1998, § 93, Συλλογή δικαστικών αποφάσεων 1998-I). Τα δικαστήρια οφείλουν να διερευνήσουν κάθε δυνατό τρόπο για να συντομεύσουν τις καθυστερήσεις λόγω αναβολών, εξετάζοντας αν οι περιστάσεις και οι λόγοι των αναβολών θα επέτρεπαν μια προγενέστερη ημερομηνία (βλ. για παράδειγμα, *Μακρυλάκης κατά Ελλάδας*, αριθ. 34812/15, § 61, 17 Νοεμβρίου 2022).

66. Στο υλικό που υπέβαλε η Κυβέρνηση υπήρχαν, επίσης, αρκετές περιπτώσεις όπου τα εθνικά δικαστήρια έκριναν ότι ο καθορισμός ημερομηνίας δικασίμου εξαρτάται από την εσωτερική οργάνωση του δικαστηρίου, ότι δεν θα προκαλούνταν ζημία στον αιτούντα λόγω της διάρκειας της διαδικασίας και ότι (σύμφωνα με το άρθρο 226 § 5 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας) θα μπορούσε να ζητηθεί δικάσιμος σε προγενέστερη ημερομηνία, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου η εν λόγω διαδικασία κρίθηκε πράγματι χρονοβόρα. Το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί ότι η δυνατότητα αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά αποτελεσματικό ένδικο μέσο που επιτρέπει την επιτάχυνση της διαδικασίας, προκειμένου να αποτραπεί το ενδεχόμενο η διάρκεια της να καταστεί ασυμβίβαστη με τη Σύμβαση. Από τη διατύπωση του άρθρου 226 § 5 προκύπτει σαφώς ότι αυτό αφορά μόνο «αιτήσεις προτίμησης» που αφορούν την εξέταση μιας υπόθεσης, όταν αυτό απαιτείται για συγκεκριμένους λόγους, η συνάφεια των οποίων αξιολογείται ανεξάρτητα από τον δικαστή (βλ. *Τζιοβάνης και άλλοι κατά Ελλάδας*, αριθ. 27462/09, § 56, 19 Ιανουαρίου 2017). Από τις αποφάσεις που υπέβαλε η Κυβέρνηση προκύπτει, επίσης, ότι στις ελάχιστες περιπτώσεις όπου οι αιτούντες ζήτησαν προγενέστερη ημερομηνία, το αίτημά τους δεν έγινε πάντα δεκτό. Τυχόν αδυναμία του αιτούντος να χρησιμοποιήσει αυτό το μέσο για την επιτάχυνση της διαδικασίας δεν απαλλάσσει το κράτος από την υποχρέωσή του να οργανώσει το δικαστικό του σύστημα κατά τρόπο ώστε τα δικαστήριά του να μπορούν να εγγυηθούν σε όλους το δικαίωμα να λάβουν απόφαση εντός εύλογης προθεσμίας (βλ. για παράδειγμα, *Μανιός κατά Ελλάδας*, αριθ. 70626/01, § 28, 11 Μαρτίου 2004). Επομένως, οι σχετικές περιόδους καθυστέρησης εκ μέρους των αρχών δεν μπορούν να καταλογιστούν στους αιτούντες σε τέτοιες περιπτώσεις.

67. Επιπλέον, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι σε άλλες υποθέσεις που επικαλείται η Κυβέρνηση, τα εθνικά δικαστήρια ακολούθησαν υπερβολικά περιοριστική προσέγγιση ως προς το κριτήριο του διακυβεύματος του αιτούντος. Συχνά διαπιστώθηκε ότι οι αιτούντες δεν είχαν τεκμηριώσει τη σημασία του διακυβεύματος για αυτούς ή ότι αυτό

ήταν δευτερεύουσας σημασίας, καθώς δεν επηρεάστηκαν τα μέσα διαβίωσής τους, παρόλο που οι αιτούντες είχαν προβάλει ρητά συγκεκριμένα επιχειρήματα σχετικά με τη σημασία του διακυβεύματος, τα οποία, επίσης, υποστηρίζονταν σαφώς από τις περιστάσεις των υποθέσεων. Σε μια άλλη περίπτωση, το συμπέρασμα ότι ένα νομικό πρόσωπο δεν είχε τεκμηριώσει οποιαδήποτε ηθική βλάβη οδήγησε στην απόρριψη ολόκληρης της αγωγής λόγω έλλειψης νομικής βάσης.

68. Τέλος, σε ορισμένες περιπτώσεις, τα εθνικά δικαστήρια θεωρούσαν, ως σημείο εκκίνησης, την εκδίκαση των υποθέσεων και όχι τουλάχιστον την ημερομηνία κατά την οποία οι διάδικοι είχαν ζητήσει από το δικαστήριο να ορίσει ημερομηνία εκδίκασης, η οποία θα είχε ως αποτέλεσμα καθυστέρηση οφειλόμενη στις αρχές. Σε μια άλλη περίπτωση, το εθνικό δικαστήριο υπολόγισε τη διάρκεια της διαδικασίας σε πάνω από τρία χρόνια και απέρριψε την αγωγή για δίκαιη ικανοποίηση, αναφερόμενο στην πανδημία Covid-19 και τις επιπτώσεις της στις εργασίες του δικαστηρίου. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τον χρόνο της δικασίμου και της Σύσκεψης, η διαδικασία δεν θα μπορούσε να επηρεαστεί από οποιαδήποτε μέτρα Covid-19.

69. Το Δικαστήριο έχει ήδη επισημάνει ότι οι διάδικοι δεν έχουν πλήρη πρόσβαση στο περιεχόμενο της απόφασης ενός ανώτερου δικαστηρίου μέχρι την ημερομηνία κατά την οποία μπορούν να λάβουν επικυρωμένο αντίγραφο της απόφασης αυτής και ότι η καθαρογραφή και η θεώρηση της απόφασης είναι απαραίτητες πριν από την ανάληψη οποιασδήποτε ενέργειας για την εξασφάλιση της εκτέλεσής της. Το Δικαστήριο δέχθηκε, ωστόσο, ότι ο καθορισμός στον νόμο της έκδοσης της απόφασης ως ημερομηνίας έναρξης της προθεσμίας για την υποβολή αξίωσης δίκαιης ικανοποίησης (άρθρο 3 § 1 του Νόμου 4239/2014) ήταν μια ασυμφωνία που δεν συνεπάγεται από μόνη της την αναποτελεσματικότητα του αποζημιωτικού μέσου. Θεώρησε στο σημείο αυτό ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν είχαν λάβει υπόψη τους την καθυστέρηση στην καθαρογραφή και τη θεώρηση όταν οι αποφάσεις απέρριπταν

απαιτήσεις και ότι, κατά συνέπεια, δεν προέκυψαν ζητήματα εκτέλεσης για την προσφεύγουσα (βλ. *Τεχνική Ολυμπιακή Α.Ε.*, ό.π., §§ 47-48).

70. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η έκθεση των λόγων στους οποίους βασίζονται οι αποφάσεις με επαρκή σαφήνεια, επιτρέπει στους διαδίκους να κάνουν αποτελεσματική χρήση των υφιστάμενων ένδικων μέσων (βλ., για παράδειγμα, *Χατζηναστασίου κατά Ελλάδας*, 16 Δεκεμβρίου 1992, § 33, Σειρά Α αριθ. 252). Το Δικαστήριο έχει, επίσης, τονίσει τη σημασία της στιγμής κατά την οποία μια απόφαση αιτιολογείται, κρίνοντας ότι η προθεσμία που προβλέπεται στο άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία κατά την οποία η προσφεύγουσα και/ή ο εκπρόσωπός του λαμβάνει επαρκή γνώση της οριστικής εθνικής απόφασης και ότι η ημερομηνία αυτή είναι, κατ' αρχήν, η ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση αυτή επιδίδεται στον ενδιαφερόμενο (βλ. *Worm κατά Αυστρίας*, 29 Αυγούστου 1997, § 33, Reports 1997, και *Baghli κατά Γαλλίας*, αριθ. 34374/97, § 31, ECHR 1999-VIII). Όταν το εθνικό δίκαιο δεν προβλέπει ότι η απόφαση πρέπει να επιδοθεί κατ' αυτόν τον τρόπο, το Δικαστήριο έκρινε σκόπιμο να λάβει ως αφετηρία την ημερομηνία κατά την οποία οι διάδικοι ήταν σε θέση να λάβουν επικυρωμένο αντίγραφο της εθνικής απόφασης (βλ. 31423/96, § 30, ECHR 1999-II).

71. Όσον αφορά την ημερομηνία μέχρι την οποία υπολογίζεται η διάρκεια της διαδικασίας, το Δικαστήριο σημειώνει ότι υπήρχαν περιπτώσεις όπου το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ της έκδοσης της απόφασης επί της ουσίας και της ημερομηνίας κατά την οποία ο αιτών μπόρεσε να λάβει επίσημο αντίγραφο αυτής δεν είχε ληφθεί υπόψη με την αιτιολογία ότι η εθνική απόφαση είχε απορρίψει την αναίρεση και ότι, κατά συνέπεια, δεν είχαν προκύψει ζητήματα σχετικά με την εκτέλεση για τον αιτούντα. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, ενόψει της σημασίας της επαρκούς γνώσης της οριστικής εθνικής απόφασης και του πλήρους περιεχομένου και σκεπτικού της, καθώς και των δικαιωμάτων που συνδέονται με αυτήν, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ατομικής προσφυγής δυνάμει του άρθρου 34

της Σύμβασης και, σε ορισμένες περιπτώσεις, του δικαιώματος να ζητηθεί η επανάληψη της διαδικασίας ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, δεν συνάδει με την απαίτηση εύλογης διάρκειας της διαδικασίας κατά την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης το γεγονός ότι η διαδικασία μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει ολοκληρωθεί προτού ο ενδιαφερόμενος μπορέσει να λάβει επίσημο αντίγραφο της αιτιολογημένης απόφασης μετά την καθαρογραφή της - ακόμη και σε περιπτώσεις όπου δεν προκύπτουν ζητήματα εκτέλεσης.

72. Από την ανωτέρω ανάλυση της νομολογίας που επικαλείται η Κυβέρνηση προκύπτει ότι η ερμηνεία των κριτηρίων που εφαρμόζονται κατά τον προσδιορισμό ζητημάτων όπως το τι συνιστά «εύλογη» προθεσμία, η συμπεριφορά του αιτούντος ή των αρχών, το τι διακυβεύεται για τον προσφεύγοντα, το σημείο εκκίνησης και το σημείο μέχρι το οποίο υπολογίζεται η διάρκεια της διαδικασίας δεν ήταν σύμφωνη με τα πρότυπα που ορίζονται στη νομολογία του Δικαστηρίου.

(γ) Επιδικασθείσα αποζημίωση και έξοδα για την υποβολή αίτησης

73. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι κατά τον χρόνο που είχε εξετάσει προηγουμένως την αποτελεσματικότητα του προαναφερθέντος μέσου, δεν είχε επιδικαστεί δίκαιη ικανοποίηση και το Δικαστήριο είχε πεισθεί ότι τα κριτήρια υπολογισμού της δίκαιης ικανοποίησης ήταν τα ίδια με εκείνα που χρησιμοποιεί το Δικαστήριο- ταυτόχρονα, το Δικαστήριο έκρινε ότι αυτό δεν το εμποδίζει να επανεξετάσει το ζήτημα σε μεταγενέστερο στάδιο, ανάλογα με την πρακτική που θα υιοθετηθεί από τα εθνικά δικαστήρια (βλ. *Ξυνός*, ό.π., §§ 48-49).

74. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι το γεγονός και μόνο ότι ένα ποσό που επιδικάζεται ως αποζημίωση είναι χαμηλό ή ότι δεν επιδικάζεται καθόλου, δεν καθιστά το ένδικο μέσο αυτό καθαυτό αναποτελεσματικό, αν και έχει αντίκτυπο στην εκτίμηση από το Δικαστήριο της ιδιότητας του θύματος της προσφεύγουσας όσον αφορά την εν λόγω αιτίαση περί διάρκειας της διαδικασίας (βλ., τηρουμένων των αναλογιών, *Zarb*

κατά. Malta, αριθ. 16631/04, § 51, 4 Ιουλίου 2006, και *Śliwiński κατά Πολωνίας*, αριθ. 40063/06, § 36, 5 Ιανουαρίου 2010 αντίστοιχα). Στην προκείμενη περίπτωση, από τις αποφάσεις που παρουσίασε ενδεικτικά η Κυβέρνηση, οι αιτήσεις έγιναν δεκτές σε τριάντα εννέα περιπτώσεις και επιδικάστηκε αποζημίωση σε τριάντα έξι από αυτές τις περιπτώσεις. Σε τρεις περιπτώσεις το Εφετείο Αθηνών αναγνώρισε ότι η διαδικασία είχε υπερβεί την εύλογη διάρκεια, αλλά παρ' όλα αυτά δεν επιδίκασε αποζημίωση (βλ. Παράγραφος 23 ανωτέρω).

75. Αξιολογώντας το ποσό της αποζημίωσης που επιδικάστηκε από τα εθνικά δικαστήρια, το Δικαστήριο σημειώνει ότι σε περισσότερα από τα τέσσερα πέμπτα των υποθέσεων που επικαλείται η Κυβέρνηση, τα δικαστήρια επιδίκασαν αποζημιώσεις χαμηλότερες από αυτές που θα επιδίκαζε το Δικαστήριο υπό αυτές τις συνθήκες.

76. Επιπλέον, όσον αφορά τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας σχετικά με το κόστος υποβολής της αγωγής, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι απόψεις των μερών διαφέρουν και ότι η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι το κόστος που προέκυψε ήταν υψηλότερο από αυτό που περιέγραψε η Κυβέρνηση. Κατά την ανάλυσή του, το Δικαστήριο θα βασίσει τα επιχειρήματά του στις ελάχιστες αμοιβές που ορίζονται στο Παράρτημα I του Κώδικα Δικηγόρων, στον οποίο αναφέρεται η Κυβέρνηση. Τα έξοδα αυτά –πέραν του δικαστικού παραβόλου των 100 ευρώ– ανήλθαν συνολικά σε 421 ευρώ σε πρώτο βαθμό και σε 629 ευρώ στην έφεση· πέραν του δικαστικού παραβόλου των 150 ευρώ, ανήλθαν σε 1.037 ευρώ στον Άρειο Πάγο. Το Δικαστήριο μπορεί να δεχτεί ότι τα ποσά αυτά αποσκοπούσαν στην αποθάρρυνση της χρήσης προδήλως αβάσιμων ή απαράδεκτων προσφυγών και δεν ήταν από μόνα τους παράλογα (βλ. *Τεχνική Ολυμπιακή Α.Ε.*, ό.π., § 53).

77. Σύμφωνα με το άρθρο 5 § 3 του Νόμου 4239/2014, εάν γίνει δεκτή μια αίτηση δίκαιης ικανοποίησης, τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε ο αιτών για την υποβολή της αγωγής του και την εκπροσώπησή του από δικηγόρο επιστρέφονται από το κράτος μέχρι ένα ορισμένο ποσό– εάν η αίτηση απορριφθεί, ο αιτών μπορεί να υποχρεωθεί να

καταβάλει τα έξοδα στο κράτος. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι ο νόμος δεν προβλέπει την περίπτωση κατά την οποία μια αίτηση γίνεται εν μέρει δεκτή. Ωστόσο, σε όλες τις αποφάσεις στις οποίες αναφέρεται η Κυβέρνηση και στις οποίες οι αιτήσεις έγιναν δεκτές, οι αιτήσεις έγιναν δεκτές μόνο εν μέρει. Σε λίγο περισσότερες από τις μισές από αυτές τις αποφάσεις, τα δικαστήρια διέταξαν κάθε διάδικο να καταβάλει τα δικά του έξοδα. Στις υπόλοιπες αποφάσεις, τα έξοδα επιστράφηκαν εν μέρει στον αιτούντα από το κράτος σε ποσό μεταξύ 100 και 350 ευρώ. Το δικαστικό τέλος είτε παρακρατήθηκε είτε επιστράφηκε εν μέρει ή εξ ολοκλήρου (βλ. παράγραφος 24 ανωτέρω). Κατά συνέπεια, όλοι οι αιτούντες καταδικάστηκαν στα δικαστικά έξοδα.

78. Όσον αφορά τα ελάχιστα έξοδα και δικαστικά τέλη που έπρεπε να καταβάλουν οι αιτούντες στο κράτος σε κάθε περίπτωση, σε δεκαεννέα από τις τριάντα έξι αποφάσεις που επιδικάζουν αποζημίωση, τα καθαρά ποσά που θα έπαιρναν στην πραγματικότητα οι αιτούντες ήταν σημαντικά χαμηλότερα (μεταξύ 19 % και λιγότερο από 50 %) - ή ακόμη και προδήλως αδικαιολόγητα χαμηλότερα (τόσο χαμηλά όσο 9 % και 10 %) - από αυτά που θα επιδίκαζε το Δικαστήριο υπό αυτές τις συνθήκες. Αυτό σημαίνει ότι εάν επιδικαστεί σε έναν αιτούντα αποζημίωση, ήταν πολύ πιθανό, βάσει της πρακτικής των δικαστηρίων, όπως προκύπτει από το υλικό που υπέβαλε η Κυβέρνηση, η αποζημίωση αυτή να μειωθεί σημαντικά ή ακόμη και να απορροφηθεί από την υποχρέωση καταβολής εξόδων (βλ. *Marshall και λοιποί κατά Μάλτας*, αριθ. 79177/16, § 87, 11 Φεβρουαρίου 2020).

79. Όσον αφορά το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι τα σχετικά έξοδα εμποδίζουν την πρόσβαση στο ένδικο μέσο, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι δεν υπάρχει σαφήνεια σχετικά με το αν οι αιτούντες θα αποζημιωθούν για τα έξοδα αυτά εάν η αξίωσή τους κριθεί δικαιολογημένη και γίνει εν μέρει δεκτή και ότι, τουλάχιστον, συχνά έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην επιδικασθείσα αποζημίωση. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να δεχτεί το επιχείρημα της Κυβέρνησης ότι τα έξοδα που σχετίζονται με την προσφυγή θα μπορούσαν να καλυφθούν από τη νομική αρωγή, δεδομένου ότι αυτή η δυνατότητα

παρέχεται μόνο υπό ορισμένα οικονομικά κριτήρια σε οικονομικά μειονεκτούντες πολίτες, όπως αναγνώρισε η Κυβέρνηση. Επιπλέον, οι αιτούντες θα έπρεπε να ζητούν νομική συνδρομή σε κάθε περίπτωση, εάν η διάρκεια της διαδικασίας διαρκούσε πολλές φορές, ενώ εάν ο αιτών αποτύχανε, η νομική συνδρομή δεν θα κάλυπτε τα έξοδα του αντιδίκου, εκτός εάν το δικαστήριο αποφάσιζε διαφορετικά (άρθρο 9 § 6 του Νόμου 3226/2004, βλ. παράγραφος 18 ανωτέρω).

(δ) Αμεροληψία

80. Όσον αφορά το επιχείρημα της προσφεύγουσας σχετικά με την έλλειψη αμεροληψίας, το Δικαστήριο σημειώνει ότι το άρθρο 4 του νόμου 4239/2014 προβλέπει συγκεκριμένη διαδικασία για τον ορισμό του δικαστικού οργάνου σε κάθε στάδιο δικαιοδοσίας που είναι αρμόδιο για την εξέταση μιας αίτησης αποζημίωσης. Έχει ήδη εξετάσει το ζήτημα που μπορεί να προκύψει από το γεγονός ότι οι αιτήσεις αποζημίωσης πρέπει να εξετάζονται από δικαστήριο του ίδιου επιπέδου δικαιοδοσίας με εκείνο που έκρινε επί της ουσίας. Δεν βλέπει κανέναν λόγο να αλλάξει τη θέση της ότι η διαδικασία αυτή και ο τρόπος κατανομής της δικαιοδοσίας δεν εγείρουν από μόνα τους κανένα ζήτημα μεροληψίας (βλ. τις προαναφερθείσες υποθέσεις *Ξυνός*, §§ 43-44, και *Τεχνική Ολυμπιακή Α.Ε.*, § 44).

81. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει, ωστόσο, ότι τα δικαστικά όργανα που είναι υπεύθυνα για την εξέταση των αιτήσεων αποζημίωσης πρέπει να διασφαλίζουν την τήρηση της εγγύησης της αμεροληψίας, χρησιμοποιώντας τόσο υπό την υποκειμενική προσέγγιση (επιδιώκοντας να βεβαιωθεί η προσωπική πεποίθηση ή το ενδιαφέρον του συγκεκριμένου δικαστή σε μια συγκεκριμένη υπόθεση) όσο και υπό την αντικειμενική προσέγγιση (προσδιορίζοντας αν ο δικαστής προσέφερε επαρκείς εγγυήσεις ώστε να αποκλείεται κάθε εύλογη αμφιβολία για το θέμα αυτό) (ό.π., § 44).

(ε) Συμπέρασμα

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.Ε.Ξ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

T. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

82. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι διάδικοι δεν έχουν αμφισβητήσει, (και, ως εκ τούτου, για τους σκοπούς της παρούσας υπόθεσης, δεν έχει λόγο να αμφιβάλλει) ότι οι αξιώσεις δίκαιης ικανοποίησης εξετάζονται στην πράξη με την απαραίτητη ταχύτητα, όπως απαιτείται, επίσης, από το άρθρο 4 § 6 του Νόμου 4239/2014. Όσον αφορά το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι οι αποζημιώσεις δεν καταβάλλονται αμέσως, η Κυβέρνηση δεν έχει παράσχει καμία πληροφορία.

83. Το Δικαστήριο παρατηρεί περαιτέρω ότι ο κατακερματισμός της διαδικασίας αντίκειται στη νομολογία του και δεν επιτρέπει την εξέταση της συνολικής διάρκειας της διαδικασίας και την εξέταση της σοβαρότητάς της, η οποία αυξάνεται προοδευτικά με την πάροδο του χρόνου. Σε σημαντικό αριθμό περιπτώσεων όπου τα εθνικά δικαστήρια απέρριψαν αξιώσεις για δίκαιη ικανοποίηση, η ερμηνεία τους ως προς τα κριτήρια για την αξιολόγηση της διάρκειας της διαδικασίας δεν αντιστοιχεί στη νομολογία του Δικαστηρίου (βλ. παράγραφοι 65-72 ανωτέρω). Όταν τα εθνικά δικαστήρια επιδικάζουν ποσά, οι υποθέσεις που υποβλήθηκαν προς εξέταση από την Κυβέρνηση δείχνουν ότι τα επιδικασθέντα ποσά δεν αποτελούν επαρκή αποζημίωση, ακόμη και αν ληφθεί υπόψη το βιοτικό επίπεδο της χώρας και, ιδίως, αν ληφθούν υπόψη τα έξοδα που προκύπτουν από την υποβολή αιτήσεων αποζημίωσης. Οι ανωτέρω εκτιμήσεις, λαμβάνοντας προσεκτικά υπόψη το υλικό και τα επιχειρήματα που υπέβαλε η εναγόμενη Κυβέρνηση, αρκούν για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το επίμαχο ένδικο μέσο δεν παρέχει κατάλληλη επανόρθωση και δεν μπορεί να θεωρηθεί αποτελεσματικό, ως αποτέλεσμα εν μέρει του νομικού πλαισίου και εν μέρει της εφαρμογής του από τα εθνικά δικαστήρια.

84. Συνεπώς, η Κυβέρνηση δεν απέδειξε ότι υπήρχε οποιαδήποτε μορφή αποτελεσματικής προσφυγής και ότι η προσφεύγουσα δεν θα παρεμποδίζονταν αδικαιολόγητα να ασκήσει αίτηση δίκαιης ικανοποίησης. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο απορρίπτει την ένστασή τους περί μη εξάντλησης των εθνικών ένδικων μέσων.

85. Κατά συνέπεια, υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 13 σε συνδυασμό με το Άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης.

2. *Φερόμενη παραβίαση του Άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης*

(α) Οι ισχυρισμοί των διαδίκων

86. Η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι η διάρκεια της πολιτικής δίκης που κίνησε στις 22 Ιουνίου 2001 και ολοκληρώθηκε στις 9 Απριλίου 2020 ήταν υπερβολική. Υποστήριξε, επίσης, ότι η υπόθεσή της δεν ήταν πολύπλοκη και υποστήριξε σχετικά ότι η αγωγή της προέκυψε από εργατική διαφορά που αφορούσε σχέση εξαρτημένης εργασίας και ότι αφορούσε νομικό ζήτημα που είχε πράγματι επιλυθεί (καθώς οι αρχές δεν αμφισβητούσαν το σύστημα αποδοχών που ίσχυε για εκείνη). Επιπλέον, η προσφεύγουσα επικαλέστηκε τις πολύ σύντομες νόμιμες προθεσμίες όσον αφορά τις αγωγές και τα άλλα ένδικα μέσα που σχετίζονται με τις εργατικές αξιώσεις (βλ. παράγραφοι 13-14 ανωτέρω). Είχε, επίσης, επιδείξει τη δέουσα επιμέλεια όσον αφορά την προσφυγή που είχε υποβάλει προηγουμένως στις 23 Ιουνίου 1994 (βλ. παράγραφος 6 ανωτέρω), η οποία είχε οδηγήσει στην απόφαση διαγραφής του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Βερβελέ και λοιποί κατά Ελλάδα* ((αποφ.) [Επιτροπή], αριθ. 63575/10, 18 Οκτωβρίου 2016) μετά από φιλικό διακανονισμό της υπόθεσης, με τον οποίο η Κυβέρνηση ανέλαβε να καταβάλει αποζημίωση για ηθική βλάβη λόγω υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας.

87. Υποστήριξε ότι το Πρωτοδικείο Αθηνών δεν έπρεπε να αναβάλει την εξέταση της υπόθεσης με την απόφαση υπ' αριθ. 871/2002, καθώς το νομικό ζήτημα είχε επιλυθεί. Ούτε θα έπρεπε να εκδοθεί η υπ' αριθμ. 1091/2012 απόφαση, με την οποία το Πρωτοδικείο Αθηνών ανέβαλε εκ νέου τη διαδικασία, καθώς το δικαστήριο θα μπορούσε να ζητήσει από τους διαδίκους με τηλεφωνική κλήση να υποβάλουν την υπ' αριθμ. 871/2002 απόφαση και τις παρατηρήσεις του νοσοκομείου, όπως προβλέπει το άρθρο 227 § 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.ΕΞ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

T. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

88. Όσον αφορά τη διαδικασία έφεσης, η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι είχε αρχίσει στις 6 Μαΐου 2015 και είχε λήξει στις 6 Δεκεμβρίου 2018, όταν η ίδια, και όχι το δικαστήριο, καθarόγραψε με δικά της έξοδα την απόφαση υπ' αριθ. 5366/2018. Υποστήριξε, επίσης, ότι δεν μπορούσε να θεωρηθεί υπεύθυνη για την καθυστέρηση που προέκυψε λόγω της απεργίας των δικηγόρων και ότι η καθυστέρηση αυτή θα έπρεπε να αποδοθεί στο κράτος. Όσον αφορά την διαδικασία ενώπιον του Αρείου Πάγου, επεσήμανε ότι ξεκίνησε στις 6 Δεκεμβρίου 2018 και έληξε στις 9 Απριλίου 2020.

89. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι υπήρξαν καθυστερήσεις μόνο κατά τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας διαδικασίας και όχι κατά τη διάρκεια της διαδικασίας έφεσης και της διαδικασίας ενώπιον του Αρείου Πάγου, η διάρκεια της οποίας ήταν σύντομη. Είχαν μεσολαβήσει πολύ μικρά χρονικά διαστήματα μεταξύ των διαφόρων σταδίων της διαδικασίας, όπως ο καθορισμός των ημερομηνιών εκδίκασης, οι συζητήσεις και η έκδοση των αποφάσεων. Παρατήρησε, επίσης, ότι δεν μπορούσε να προσδιοριστεί από τα στοιχεία που είχε στη διάθεσή της, το εάν η προσφεύγουσα είχε επιδείξει επιμέλεια κατά την εκδίκαση της προηγούμενης αγωγής της με την οποία συνδεόταν η παρούσα προσφυγή.

90. Όσον αφορά τη διαδικασία σε πρώτο βαθμό, η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι, μολονότι η διάρκειά της δεν φαίνεται κατ' αρχήν να πληροί τα κριτήρια που θέτει η νομολογία του Δικαστηρίου, θα πρέπει να εξεταστούν οι ειδικές περιστάσεις της υπόθεσης. Η προσφεύγουσα είχε ασκήσει αρκετές διαδοχικές παρόμοιες αγωγές με τις οποίες ζητούσε να της καταβληθούν προσαυξήσεις μισθού που φέρεται να μην είχε καταβάλει το νοσοκομείο— οι αιτήσεις αυτές διέφεραν μόνο ως προς τις επίμαχες περιόδους. Η έκδοση τελεσίδικης απόφασης σχετικά με την προηγούμενη αγωγή της 23ης Ιουνίου 1994 αποτελούσε πρόκριμα για την εκδίκαση της αγωγής της στην παρούσα υπόθεση.

Κωδικός επαλήθευσης: In_Q40GZZchDixBpDt1NuQ

Verification code/ QR code:

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΕΠΙΣΗΜΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

CERTIFIED OFFICIAL TRANSLATION

- 50 -

91. Όσον αφορά τη διαδικασία έφεσης, αυτή ολοκληρώθηκε μετά από τρία χρόνια και έναν μήνα, στην ουσία ένα έτος και έξι μήνες, δεδομένου ότι το κράτος δεν μπορούσε να θεωρηθεί υπεύθυνο για την περίοδο από τις 19 Απριλίου 2016 έως τις 5 Δεκεμβρίου 2017, κατά τη διάρκεια της οποίας η υπόθεση είχε αναβληθεί λόγω της απεργίας των δικηγόρων. Τέλος, η αναιρετική διαδικασία ξεκίνησε στις 24 Ιανουαρίου 2019, όταν η προσφεύγουσα ζήτησε να οριστεί δικάσιμος, και ολοκληρώθηκε στις 10 Μαρτίου 2020, όταν καθαρογράφηκε η απόφαση υπ' αριθ. 246/2020. Οι διαδικασίες αυτές διήρκεσαν ένα έτος και δύο μήνες.

(β) Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

(i) Οι γενικές αρχές

92. Το εύλογο της διάρκειας της διαδικασίας πρέπει να εκτιμάται υπό το πρίσμα των περιστάσεων της συγκεκριμένης υπόθεσης και με βάση τα ακόλουθα κριτήρια: την πολυπλοκότητα της υπόθεσης, τη συμπεριφορά του προσφεύγοντα και των αρμόδιων αρχών και το τι διακυβεύεται για τον προσφεύγοντα στη διαφορά (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Nicolae Virgiliu Tănase κατά Ρουμανίας* [GC], αριθ. 41720/13, § 209, 25 Ιουνίου 2019, και *Ελληνική Καθολική Ενορία Lupeni και λοιποί κατά Romania* [GC], αριθ. 76943/11, § 143, 29 Νοεμβρίου 2016, με περαιτέρω παραπομπές).

93. Το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση να οργανώνουν τα δικαστικά τους συστήματα κατά τρόπο ώστε τα δικαστήριά τους να μπορούν να ανταποκρίνονται σε καθεμία από τις απαιτήσεις της διάταξης αυτής - συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης εκδίκασης των υποθέσεων εντός εύλογου χρόνου (βλ. τις προαναφερθείσες υποθέσεις *Rutkowski και λοιποί*, § 128, και *Γλυκαντζή*, § 47).

94. Τα κράτη είναι υπεύθυνα για τις καθυστερήσεις που οφείλονται στη συμπεριφορά των δικαστικών ή άλλων αρχών τους. Είναι, επίσης, υπεύθυνα για τις καθυστερήσεις στην παρουσίαση των εκθέσεων και των γνωμοδοτήσεων των

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.ΕΞ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

T. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

Επαλήθευση της πιστοποίησης της μετάφρασης με σάρωση του QR code ή εισαγωγή του κωδικού στο/verify the certification of the translation by scanning the QR code or entering the code on <https://dilosi.services.gov.gr/show/q/validate>

διορισμένων από το δικαστήριο εμπειρογνομόνων. Ένα κράτος μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνο όχι μόνο για την καθυστέρηση στο χειρισμό μιας συγκεκριμένης υπόθεσης, αλλά και για την παράλειψη αύξησης των πόρων ως απάντηση σε μια συσσώρευση υποθέσεων ή για διαρθρωτικές ελλείψεις στο δικαστικό του σύστημα που προκαλούν καθυστερήσεις. Η αντιμετώπιση του προβλήματος της αδικαιολόγητης καθυστέρησης των δικαστικών διαδικασιών μπορεί συνεπώς να απαιτήσει από το κράτος να λάβει μια σειρά νομοθετικών, οργανωτικών δημοσιονομικών και άλλων μέτρων (βλ. *Bieliński κατά Πολωνίας*, αριθ. 48762/19, § 44, 21 Ιουλίου 2022, και *Finger κατά Βουλγαρίας*, αριθ. 37346/05, § 95, 10 Μαΐου 2011, με περαιτέρω παραπομπές).

95. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει περαιτέρω ότι, ακόμη και σε νομικά συστήματα που εφαρμόζουν την αρχή ότι η δικονομική πρωτοβουλία ανήκει στους διαδίκους, η στάση των τελευταίων δεν απαλλάσσει τα δικαστήρια από την υποχρέωση να εξασφαλίζουν την ταχεία δίκη που απαιτεί το άρθρο 6 § 1 (βλ. μεταξύ άλλων, *Gioka κατά Ελλάδας*, αριθ. 44806/07, § 24, 16 Απριλίου 2009, και *Παφίτης και άλλοι, ό.π.*, § 93). Η έννοια της «εύλογης προθεσμίας» απαιτεί, επίσης, από τα δικαστήρια να παρακολουθούν την πρόοδο της διαδικασίας και να προσέχουν την πάροδο του χρόνου μεταξύ των δικασίμων ή άλλων διαδικαστικών πράξεων (βλ. *Γλυκαντζή*, που αναφέρεται ανωτέρω, § 47).

96. Οι ενδιαφερόμενοι οφείλουν μόνο να επιδεικνύουν επιμέλεια κατά την εκτέλεση των διαδικαστικών ενεργειών που τους αφορούν, να μην χρησιμοποιούν τακτικές καθυστέρησης και να κάνουν χρήση των δυνατοτήτων που παρέχει το εθνικό δίκαιο για τη συντόμευση της διαδικασίας. Δεν υποχρεούνται να λάβουν μέτρα που δεν είναι κατάλληλα για τον σκοπό αυτό (βλ. π.χ. *Jann-Zwicker και Jann κατά Ελβετίας*, αριθ. 4976/20, § 95, 13 Φεβρουαρίου 2024).

97. Στις πολιτικές διαδικασίες, η «εύλογη προθεσμία» που αναφέρεται στο άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης αρχίζει κανονικά να τρέχει από τη στιγμή κατά την οποία κινήθηκε η διαδικασία ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου. Καλύπτει κανονικά το σύνολο της εν

λόγω διαδικασίας –συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας έφεσης– και εκτείνεται μέχρι την απόφαση που επιλύει τη διαφορά (ό.π., § 96, με περαιτέρω παραπομπές).

(ii) *Εφαρμογή των αρχών αυτών στην παρούσα υπόθεση*

(α) Περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη

98. Η καταγγελλόμενη διαδικασία άρχισε στις 22 Ιουνίου 2001, όταν η προσφεύγουσα άσκησε την αγωγή της, και ολοκληρώθηκε στις 9 Απριλίου 2020, όταν, μετά την καθαρογραφή της, τέθηκε στη διάθεση της προσφεύγουσας το επίσημο αντίγραφο της υπ' αριθ. 246/2020 οριστικής απόφασης του Αρείου Πάγου (βλ. παράγραφοι 70-71 ανωτέρω· βλ., επίσης, *Kosmopolis S.A. κατά Ελλάδας*, αριθ. 40434/98, §§ 15 και 22, 29 Μαρτίου 2001). Η διαδικασία διήρκεσε έτσι δεκαοκτώ χρόνια, εννέα μήνες και δεκαοκτώ ημέρες σε τρία επίπεδα δικαιοδοσίας.

(β) Εύλογο της διάρκειας της διαδικασίας

99. Η Κυβέρνηση δεν αμφισβήτησε τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας ότι η υπόθεση δεν ήταν πολύπλοκη. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι το αντικείμενο της επίδικης διαφοράς, το οποίο αφορούσε αξίωση σχετικά με την αμοιβή της προσφεύγουσας για την απασχόλησή της, δεν μπορεί να θεωρηθεί ιδιαίτερα πολύπλοκο.

100. Όσον αφορά τη συμπεριφορά της προσφεύγουσας, η οποία έπρεπε να υποβάλει τις αστικές της αιτήσεις εντός της νόμιμης προθεσμίας παραγραφής, το Δικαστήριο δεν θεωρεί ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι συνέβαλε στη διάρκεια της διαδικασίας με την άσκηση διαδοχικών παρόμοιων αγωγών που αντιστοιχούν σε διαφορετικές περιόδους απασχόλησης. Σημειώνει εν προκειμένω ότι, όταν η προσφεύγουσα υπέβαλε την αγωγή της στις 23 Ιουνίου 1994, δεν μπορούσε να ζητήσει μισθούς και επιδόματα για την απασχόλησή της μετά την ημερομηνία αυτή (βλ. παράγραφος 6 ανωτέρω). Εξάλλου, όπως προκύπτει από το γεγονός ότι με την απόφαση υπ' αριθ. 942/2015 η αξίωση της

προσφεύγουσας κρίθηκε παραγεγραμμένη κατά το μέρος που αφορούσε τα έτη 1994 έως 1998 (άρθρο 48 § 3 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 496/1974, βλ. παράγραφοι 8 και 11 ανωτέρω), δεν είχε άλλη επιλογή από το να ασκήσει χωριστές αγωγές όσον αφορά διαφορετικές περιόδους απασχόλησης.

101. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι από τα στοιχεία που είχαν στη διάθεσή τους δεν μπορούσε να διαπιστωθεί αν η προσφεύγουσα επέδειξε επιμέλεια κατά την επιδίωξη της εκδίκασης της προηγούμενης αγωγής της (με την οποία συνδεόταν η επίμαχη αγωγή). Ωστόσο, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η Κυβέρνηση θα μπορούσε να έχει πρόσβαση στα απαραίτητα στοιχεία προκειμένου να τεκμηριώσει ένα σχετικό επιχείρημα, δεδομένου ότι η προσφεύγουσα είχε καταθέσει στο παρελθόν την προσφυγή υπ' αριθ. 63575/10, η οποία αφορούσε τη φερόμενη υπερβολική διάρκεια της εν λόγω διαδικασίας, και το Δικαστήριο είχε διαγράψει την υπόθεση από το πινάκιο του μετά από φιλικό διακανονισμό που επιτεύχθηκε μεταξύ των διαδίκων (βλ. *Βερβελέ και λοιποί, ό.π.*).

102. Η προσφεύγουσα ήταν εν γένει ενεργή όσον αφορά τη διαδικασία και προέβη σε διάφορες διαδικαστικές ενέργειες με σκοπό να προγραμματιστούν δικάσιμοι σχετικά με την υπόθεσή της (βλ. παράγραφοι 7-9 ανωτέρω). Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι επέδειξε τη «συνήθη επιμέλεια» που απαιτείται σε αστικές διαδικασίες (βλ. για παράδειγμα, *Nicolle κατά Γαλλίας*, αριθ. 51887/99, § 30, 25 Νοεμβρίου 2003).

103. Όσον αφορά τη συμπεριφορά των δικαστικών αρχών κατά τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας διαδικασίας, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η υπόθεση αναβλήθηκε στις 15 Απριλίου 2002 μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης επί της προηγούμενης αγωγής της προσφεύγουσας για την ορθή εκτίμηση της υπόθεσης και προκειμένου να αποφευχθεί η έκδοση αντιφατικών αποφάσεων (βλ. παράγραφος 6 ανωτέρω). Μολονότι το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης απαιτεί την ταχεία διεξαγωγή των δικαστικών διαδικασιών, θεσπίζει, επίσης, τη γενικότερη αρχή της ορθής απονομής της δικαιοσύνης. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι μετά την ολοκλήρωση της παράλληλης

διαδικασίας στις 24 Φεβρουαρίου 2011, η υπόθεση εκδικάστηκε εκ νέου στις 24 Μαΐου 2012, δηλαδή περισσότερα από δέκα χρόνια και ένα μήνα μετά την αναβολή της υπόθεσης, γεγονός που συνιστά σημαντική παράταση της διαδικασίας. Ενώ εναπόκειται στους δικαστές που εκδικάζουν την υπόθεση να εκτιμήσουν την ανάγκη αναστολής της διαδικασίας εν αναμονή της έκβασης άλλων διαδικασιών, εναπόκειται στις αρχές να παρακολουθούν στενά την πρόοδο των διαδικασιών αυτών, γνωρίζοντας ότι διατρέχουν τον κίνδυνο να καθυστερήσουν σημαντικά την κύρια διαδικασία (βλ. *I.D. κατά Ρουμανίας*, αριθ. 3271/04, § 45, 23 Μαρτίου 2010, και *Cionciă κατά Ρουμανίας*, αριθ. 3076/02, § 75, 31 Μαρτίου 2009). Η ανάγκη αναβολής από μόνη της δεν είναι συμβατή με τη δίκαιη ισορροπία που πρέπει να επιτυγχάνεται μεταξύ των διαφόρων πτυχών του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη (βλ., για παράδειγμα, *Κουτρούμπα κατά Ελλάδας*, αριθ. 27302/03, §§ 5-6 και 18, 4 Αυγούστου 2005, και *Ποτήρη κατά Ελλάδας*, αριθ. 18375/03, §§ 6 και 19, 23 Ιουνίου 2005, όπου η διαδικασία αναβλήθηκε εν αναμονή της έκβασης άλλων διαδικασιών κατά τη διάρκεια πολύ μικρότερων χρονικών περιόδων, έως τρία έτη και επτά μήνες και διαπιστώθηκε παραβίαση του άρθρου 6 § 1).

104. Στις 7 Ιουνίου 2012, με την υπ' αριθμ. 1091/2012 απόφασή του, το Πρωτοδικείο Αθηνών ανέβαλε την υπόθεση για δεύτερη φορά για μάλλον ασήμαντους λόγους: το γεγονός ότι η υπ' αριθμ. 871/2002 απόφαση του ίδιου δικαστηρίου (που ανέβαλε την υπόθεση για πρώτη φορά) και οι παρατηρήσεις του νοσοκομείου που περιλαμβάνονταν σε αυτήν δεν είχαν συμπεριληφθεί στη δικογραφία (βλ. παράγραφοι 7-8 ανωτέρω). Ωστόσο, η αναβολή αυτή είχε ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση άνω των έξι μηνών για τη συμπλήρωση στοιχείων που ήταν γνωστά στο δικαστήριο ή πληροφοριών στις οποίες θα μπορούσε να έχει εύκολη πρόσβαση.

105. Το Δικαστήριο σημειώνει περαιτέρω ότι η εκδίκαση της έφεσης (η οποία είχε αρχικά προγραμματιστεί για τις 19 Απριλίου 2016) αναβλήθηκε λόγω απεργίας των δικηγόρων και η υπόθεση είχε προγραμματιστεί να εκδικαστεί στις 5 Δεκεμβρίου 2017

(βλ. παράγραφος 9 ανωτέρω). Ένα γεγονός αυτού του είδους δεν μπορεί να καταστήσει ένα συμβαλλόμενο κράτος υπεύθυνο όσον αφορά την απαίτηση «εύλογης προθεσμίας». Ωστόσο, οι προσπάθειες που καταβάλλει το κράτος για να μειώσει την τυχόν προκύπτουσα καθυστέρηση πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για να διαπιστωθεί αν η απαίτηση τηρήθηκε. Μολονότι το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν μπορούσε ευλόγως να γνωρίζει πότε θα έληγε η απεργία, και η Κυβέρνηση δεν έχει παράσχει καμία ένδειξη για τη διάρκεια της απεργίας, όρισε νέα ημερομηνία δικασίμου που έπεσε περισσότερο από ένα έτος και επτά μήνες μετά την αρχική ημερομηνία δικασίμου. Δεδομένου ότι το Άρθρο 6 § 1 απαιτεί να εκδικάζονται οι υποθέσεις «εντός εύλογης προθεσμίας», μια καθυστέρηση τέτοιας διάρκειας είναι δύσκολο να συμβιβαστεί με την ανάγκη απονομής δικαιοσύνης με την αποτελεσματικότητα και την αξιοπιστία που απαιτεί η Σύμβαση (βλ. *Μηλιώνης και λοιποί κατά Ελλάδα*, αριθ. 41898/04, § 58, 24 Απριλίου 2008, *Σαββίδου κατά Ελλάδα*, αριθ. 38704/97, § 18, 1 Αυγούστου 2000, και *Παπαγεωργίου κατά Ελλάδα*, 22 Οκτωβρίου 1997, §§ 47-48, Εκθέσεις 1997-VI).

106. Τούτων δοθέντων, το γεγονός παραμένει ότι ακόμη και αν από τη διάρκεια της δίκης αφαιρεθούν συνολικά έντεκα μήνες -τους οποίους χρειάστηκε η προσφεύγουσα για να ζητήσει τον προσδιορισμό δικασίμου της αγωγής μετά την αναβολή της (βλ. ανωτέρω παράγραφοι 7-8) και για να ασκήσει την έφεση και την αναίρεση επί νομικών ζητημάτων ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων και να ζητήσει ημερομηνίες συζήτησης (βλ. ανωτέρω παράγραφοι 9-10), η εναπομένουσα περίοδος διήρκεσε δεκαεπτά έτη, δέκα μήνες και δεκαοκτώ ημέρες σε τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας. Αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί εύλογο.

107. Τέλος, το Δικαστήριο επαναλαμβάνει τη σχετική νομολογία του, σύμφωνα με την οποία οι εργατικές διαφορές από τη φύση τους απαιτούν ταχείες αποφάσεις (βλ. για παράδειγμα, *Tabouret κατά Γαλλίας*, αριθ. 43078/15, § 84, 12 Μαΐου 2022), και σημειώνει ότι η παρούσα υπόθεση αφορούσε εργατική διαφορά. Τα ελληνικά

δικαστήρια δεν μπορούμε να πούμε ότι ήταν γρήγορα στην υπόθεση αυτή,, επίσης, υπό το πρίσμα των ρητών διατάξεων του ελληνικού δικαίου που ορίζουν πολύ σύντομες προθεσμίες για την πρόοδο των διαδικασιών αυτών, το πολύ δύο μηνών, οι οποίες υπερβαίνονταν σημαντικά σε πολλές περιπτώσεις (βλ. ανωτέρω παραγράφους 6-10, βλ. ανωτέρω *Gioka*, §§ 22-25, και *Nichifor κατά Ρουμανίας* (αριθ. 1), αρ. 62276/00, § 28, 13 Ιουλίου 2006). Για παράδειγμα, μετά την αναβολή της υπόθεσης με την απόφαση υπ' αριθ. 1091/2012, παρήλθαν περισσότερα από δύο έτη και δύο μήνες από την αίτηση της προσφεύγουσας για τον ορισμό δικασίμου.

(γ) Συμπέρασμα

108. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η προσωρινή καθυστέρηση των δικαστικών εργασιών δεν συνεπάγεται διεθνή ευθύνη ενός συμβαλλόμενου κράτους, εάν αυτό λάβει τα κατάλληλα διορθωτικά μέτρα με την απαιτούμενη αμεσότητα. Ωστόσο, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η χρόνια υπερφόρτωση υποθέσεων εντός του εθνικού συστήματος δεν μπορεί να δικαιολογήσει υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας (βλ. *Probstmeier κατά Γερμανίας*, 1 Ιουλίου 1997, § 64, Reports 1997-IV), ούτε το γεγονός ότι οι καταστάσεις καθυστερήσεων έχουν καταστεί συνήθεις (βλ. *Mikuljanac κ.λπ. κατά Σερβίας*, αριθ. 41513/05, § 39, 9 Οκτωβρίου 2007, και *Unión Alimentaria Sanders S.A. κατά Ισπανίας*, 7 Ιουλίου 1989, § 40, σειρά Α αριθ. 157).

109. Από τις πληροφορίες που παρέχονται στην έκθεση αξιολόγησης του CEPEJ προκύπτει ότι καταβλήθηκαν ορισμένες προσπάθειες κατά την εισαγωγή του μέτρου που τέθηκε σε ισχύ τον Φεβρουάριο του 2014· οι προσπάθειες αυτές αντανακλούσαν πιθανώς μια πραγματική βούληση να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της διάρκειας των διαδικασιών κατά την περίοδο αυτή. Τούτου λεχθέντος, αυτά φαίνεται να έχουν αποφέρει μόνο προσωρινά και όχι βιώσιμα αποτελέσματα (βλ. παράγραφοι 29-33 ανωτέρω- βλ., επίσης, τη σχετική κατάταξη της Ελλάδας σε σύγκριση με άλλα κράτη). Τα πρωτοδικεία εκκαθάρισαν περισσότερες υποθέσεις από όσες έλαβαν κατά τη

διάρκεια του 2014 και του 2015. Ωστόσο, το ποσοστό εκκαθάρισης παρέμεινε κάτω από το 100 % από το 2016 έως το 2022, ενώ ο αριθμός των εισερχόμενων υποθέσεων μειώθηκε σημαντικά από το 2014. Ο «χρόνος διάθεσης» σε πρώτο βαθμό βελτιώθηκε μεταξύ 2012 (469 ημέρες) και 2014 (330 ημέρες), αλλά επιδεινώθηκε σημαντικά κατά τα επόμενα έτη μέχρι το 2022 - υπερδιπλασιάστηκε κατά την περίοδο αυτή (746 ημέρες το 2022, υπερτριπλάσιες από την ευρωπαϊκή διάμεσο όρο των 239 ημερών).

Σε δεύτερο βαθμό, το ποσοστό εκκαθάρισης έπεσε κάτω από το 100 % κατά τη διάρκεια αρκετών ετών (ιδίως το 2016 και το 2022 με σημαντική πτώση στο 75 % και 79 % αντίστοιχα), ενώ σε ορισμένα έτη που ήταν πάνω από το 100 % (2017, 2019 και 2021) αυτό συνδυάστηκε κυρίως με τη μείωση του αριθμού των εισερχόμενων υποθέσεων. Τέλος, ο «χρόνος διάθεσης» μειώθηκε σημαντικά μεταξύ 2016 (1.149 ημέρες) και 2017 (640 ημέρες) και περαιτέρω το 2022 (422 ημέρες). Ωστόσο, παρά τη μείωση των εισερχόμενων υποθέσεων, παρέμεινε κατά την περίοδο 2017-2021 υπερτριπλάσια από την ευρωπαϊκή διάμεση τιμή των 200 ημερών, ενώ το 2022 ήταν υπερδιπλάσια (βλ. παράγραφοι 30-32 ανωτέρω).

110. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η παρούσα υπόθεση διήρκεσε δεκαοκτώ έτη, εννέα μήνες και δεκαοκτώ ημέρες σε τρεις βαθμούς. Ακόμη και αν αφαιρεθεί μια καθυστέρηση έντεκα μηνών που δεν μπορεί να αποδοθεί στην Κυβέρνηση (βλ. παράγραφος 106 ανωτέρω), υπήρξαν μεγάλες περιόδους αδράνειας και αρκετές περιόδους καθυστέρησης εκ μέρους των δικαστικών αρχών, οι οποίες, στο σύνολό τους, δείχνουν ότι η διαδικασία δεν διεξήχθη με την απαραίτητη ταχύτητα. Το Δικαστήριο, εκτιμώντας τις περιστάσεις της υπόθεσης και λαμβάνοντας υπόψη τη συνολική διάρκεια της διαδικασίας, κρίνει ότι η παρέλευση του χρόνου αυτού ήταν υπερβολική. Οι δυσκολίες που, κατά γενική ομολογία, αντιμετώπισαν τα αστικά δικαστήρια δεν μπορούν να θεωρηθούν προσωρινές και τίποτα δεν υποδηλώνει ότι η κατάσταση ήταν εξαιρετική.

111. Κατά συνέπεια, υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

Π. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

112. Το Άρθρο 41 της Σύμβασης προβλέπει:

«Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάζονται τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση, έχει το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, ακόμη και εάν η παραβίαση διαπράχθηκε από πρόσωπα που ενεργούν κατά την άσκηση των δημοσίων καθηκόντων τους.».

A. Ζημία

113. Η προσφεύγουσα ζήτησε αποζημίωση ύψους 47.376,26 ευρώ (EUR) για υλική ζημία συν τους νόμιμους τόκους. Υποστήριξε ότι αν δεν είχαν σημειωθεί οι καθυστερήσεις στη διαδικασία και αν η διαδικασία αυτή είχε ολοκληρωθεί εντός εύλογης προθεσμίας, η αγωγή της σχετικά με τους διεκδικούμενους μισθούς θα είχε γίνει δεκτή. Ζήτησε, επίσης, 30.000 ευρώ για ηθική βλάβη, υποστηρίζοντας ότι υπέστη ηθική βλάβη λόγω της παραβίασης του δικαιώματός της σε δίκαιη δίκη.

114. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι η προσφεύγουσα ζήτησε αποζημίωση για ζημία με αόριστο τρόπο, χωρίς να δώσει επαρκείς εξηγήσεις και ότι δεν υπήρχε αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της καταγγελλόμενης παραβίασης και της περιουσιακής ζημίας που ισχυρίστηκε ότι υπέστη. Όσον αφορά την αξίωση σχετικά με την ηθική βλάβη, η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι η διαπίστωση παραβίασης της Σύμβασης θα αποτελούσε επαρκή δίκαιη ικανοποίηση.

115. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να υποθέσει ποια θα ήταν η έκβαση της διαδικασίας επί της αναιρέσεως της προσφεύγουσας, εάν είχε γίνει δεκτή. Ως εκ τούτου, απορρίπτει τον ισχυρισμό περί περιουσιακής ζημίας. Ωστόσο, δεδομένου ότι η προσφεύγουσα πρέπει να υπέστη ηθική βλάβη λόγω της παραβίασης του Άρθρου 6 § 1 σχετικά με τη διάρκεια της διαδικασίας, το Δικαστήριο, κάνοντας την εκτίμησή του σε δίκαιη βάση, όπως απαιτείται από το Άρθρο 41, επιδικάζει στην προσφεύγουσα 11.000 ευρώ για ηθική βλάβη, πλέον κάθε φόρου που μπορεί να επιβληθεί.

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.ΕΞ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

T. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

Έξοδα και δαπάνες

116. Η προσφεύγουσα αξίωσε, επίσης, 943,30 ευρώ για τα έξοδα και τις δαπάνες στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον του Αρείου Πάγου. Υπέβαλε τιμολόγια για πληρωμές στον αντιπρόσωπό της με ημερομηνία το 2018 και το 2019. Ζήτησε, επίσης, 6.853 ευρώ για έξοδα και δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, τα οποία, όπως δήλωσε, όφειλε στον εκπρόσωπό της λόγω του χαμηλού συνταξιοδοτικού εισοδήματός της. Η ίδια υπέβαλε τιμολόγιο πληρωμής 235,60 ευρώ, το οποίο εκδόθηκε από μεταφραστική εταιρεία στο όνομα του εκπροσώπου της, για τη μετάφραση των παρατηρήσεων που υπέβαλε στο Δικαστήριο.

117. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι τα αιτούμενα ποσά δεν στηρίζονταν σε κανένα αποδεικτικό στοιχείο ή έγκυρη αιτιολόγηση και ότι ήταν υπερβολικά, λαμβανομένου, επίσης, υπόψη του γεγονότος ότι η διαδικασία είχε διεξαχθεί εγγράφως. Επίσης, αμφισβήτησαν τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας ότι είχε χαμηλό εισόδημα.

118. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, η προσφεύγουσα δικαιούται την επιστροφή των εξόδων και δαπανών μόνο εφόσον αποδεικνύεται ότι αυτές πραγματοποιήθηκαν πράγματι και αναγκαστικά και είναι εύλογες ως προς το ύψος τους. Εν προκειμένω, λαμβάνοντας υπόψη τα έγγραφα που έχει στη διάθεσή του και τα ανωτέρω κριτήρια, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να επιδικάσει το ποσό των 240 ευρώ για τα έξοδα και τις δαπάνες της διαδικασίας ενώπιον του, προσαυξημένο με κάθε φόρο που μπορεί να επιβαρύνει την προσφεύγουσα.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΟΜΟΦΩΝΑ

1. Συνδέει στην ουσία της αιτίασης βάσει του άρθρου 13 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 6 § 1, την προκαταρκτική ένσταση της Κυβέρνησης σχετικά με τη μη εξάντληση των εθνικών ένδικων μέσων, και την απορρίπτει,
2. Κρίνει παραδεκτές τις αιτιάσεις σχετικά με τα Άρθρα 6 § 1 και 13 της Σύμβασης,
3. Αποφαίνεται ότι υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης,

ΜΑΡΙΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ

MARIA KARAGEORGOU

ΝΟΜΙΚΟΣ / ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠ.Ε.Ξ.

JURIST/ MFA CERTIFIED TRANSLATOR

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ ΠΜ 045 (<https://metafraseis.services.gov.gr/search/>)

Register of MFA Certified Translators, R/N 045

Τ. +30 2106548432, Mob. +30 6944656740/+30 6947424658

E-mail: mkarage@otenet.gr, mkarage1960@gmail.com

4. Αποφαίνεται ότι υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 13 σε συνδυασμό με το Άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης,

5. Αποφαίνεται

α) ότι το εναγόμενο κράτος οφείλει να καταβάλει στην προσφεύγουσα, εντός τριών μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση καθίσταται τελεσίδικη, σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, τα ακόλουθα ποσά:

i) 11.000 ευρώ (ένδεκα χιλιάδες ευρώ), συν κάθε φόρο που μπορεί να επιβληθεί, για ηθική βλάβη,

ii) 240 ευρώ (διακόσια σαράντα ευρώ), συν κάθε φόρο που μπορεί να επιβαρύνει την προσφεύγουσα, για έξοδα και δαπάνες,

β) ότι, από τη λήξη των προαναφερθέντων τριών μηνών και μέχρι την καταβολή, θα πρέπει να καταβληθεί απλό επιτόκιο επί των ανωτέρω ποσών με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας κατά την περίοδο υπερημερίας προσαυξημένο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες,

6. Απορρίπτει την αξίωση της προσφεύγουσας για δίκαιη ικανοποίηση κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στην αγγλική γλώσσα και κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 26 Αυγούστου 2025, σύμφωνα με το Άρθρο 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

Milan Blaško

Γραμματέας

Peeter Roosma

Πρόεδρος

Πιστή και ακριβής μετάφραση από τα Αγγλικά του συνημμένου εγγράφου.

Καραγεώργου Μαρία, Πιστοποιημένη Μεταφράστρια Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών
ΥΑ Π23ΜΕΤ - 34908/2021, ΦΕΚ 3149/Β/19-07-2021

Αθήνα, 30/09/2025